

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

**Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική
Μονάδα – Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης**

Το Παρατηρητήριο της ΑΕΕ

Βιβλιογραφία Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης

Δεκέμβριος 2012

Ο παρών τόμος αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού υλικού που παρήχθη στο πλαίσιο του πιλοτικού προγράμματος «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου- Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης» με φορέα υλοποίησης το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Ο τόμος αναφέρεται στη βιβλιογραφία της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης καθώς και ειδικών θεματικών περιοχών που συνδέονται με αυτήν. Ο τόμος αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού υλικού που θα αναρτηθεί στο Παρατηρητήριο της ΑΕΕ με σκοπό την ενημέρωση των εκπαιδευτικών.

Η επιμέλεια του τόμου πραγματοποιήθηκε από τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής Γ. Πασιά, Κ. Λάμνια και Κ. Δημόπουλο και μέλη της Ομάδα Έργου της ΑΕΕ και ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2012.

Επιστημονική Επιτροπή

Γεώργιος Πασιάς, επίκουρος καθηγητής ΕΚΠΑ, επιστημονικός υπεύθυνος του έργου

Κωνσταντίνος Λάμνιας, καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, αναπληρωτής επιστημονικός υπεύθυνος του έργου

Δημήτριος Ματθαίου, καθηγητής ΕΚΠΑ, μέλος

Κωνσταντίνος Δημόπουλος, αναπληρωτής καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, μέλος

Κωνσταντίνος Παπαχρήστος, Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε., Διευθυντής σπουδών Π.Ε. του ΥΠΔΒΜΘ, μέλος

Στυλιανός Μερκούρης, Σχολικός Σύμβουλος Δ.Ε., Διευθυντής σπουδών Δ.Ε. του ΥΠΔΒΜΘ, μέλος

Ομάδα Έργου

Γιαννικόπουλος Γεώργιος ΠΕ02, Γκυρτής Κων/νος ΠΕ19, Ζωγράφου Ελένη ΠΕ06, Ζώτος Ιωάννης ΠΕ03, Κότσιρα Αναστασία ΠΕ70, Κωστοπούλου Χαρά ΠΕ19, Μητσάκη Ευαγγελία ΠΕ09, Νίκα Μαρία ΠΕ06, Οικονόμου Ασπασία ΠΕ13, Παπαστάμου Ιωάννα ΠΕ09, Ρουσάκης Ιωάννης ΠΕ70, Σαμαρά Αντωνία ΠΕ70, Σοφού Ευστρατία ΠΕ60, Στελλάκου Βάσω ΠΕ12, Στεφάτου Ήρα ΠΕ20, Ταμπάκη Σμαρώ ΠΕ02, Τρίγκα Δήμητρα ΠΕ70, Φαντάκη Γεωργία ΠΕ04, Φέρμελη Γεωργία ΠΕ04.

Το πιλοτικό πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (2007-2013)

Πράξη : «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου-Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης» (MIS : 295381) («Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3 – Οριζόντια Πράξη»)

Οι βιβλιογραφικές πηγές αποτελούν ουσιαστικό, συμπληρωματικό και υποστηρικτικό παράγοντα της ερευνητικής δραστηριότητας των εκπαιδευτικών. Η επιλογή των συγκεκριμένων θεματικών περιοχών οφείλεται στην άμεση σχέση που έχουν με την ανάπτυξη του θεσμού της «Αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας». Ένα βασικό μέρος της βιβλιογραφίας αφορά στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση. Οι άλλες περιοχές είτε υποστηρίζουν την εφαρμογή των διαδικασιών της «αυτοαξιολόγησης» στη σχολική μονάδα, όπως είναι η «μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας» και η «έρευνα-δράση» είτε αφορούν σε πεδία ειδικού ενδιαφέροντος επηρεάζονται από τα αποτελέσματά της, όπως είναι η «ηγεσία και διοίκηση» στο σχολείο και το «κλίμα και σχέσεις» στο σχολείο.

Περιεχόμενα

1. Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας	4
2. Η έρευνα δράσης	12
3. Ηγεσία και Διοίκηση του σχολείου	19
4. Κλίμα και Σχέσεις στο σχολείο	29
5. Εκπαιδευτική Αξιολόγηση	37

1. Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας

1Α. Ελληνόγλωσση

Αθανασίου, Λ. (2007) *Μέθοδοι και Τεχνικές Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής: Ποιοτικές και Ποσοτικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα, εκδόσεις Εφύρα.

Altrichter, H., Posch, P. & Somekh, B. (2001) *Οι εκπαιδευτικοί Ερευνούν το Έργο τους. Μια εισαγωγή στις Μεθόδους της Έρευνας Δράσης*, Δεληγιάννη, Μ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Αυγητίδου, Σ. (2011) *Η αξιοποίηση των ημερολογίων στην εκπαιδευτική έρευνα-δράση: προϋποθέσεις και διαδικασίες*, στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.actionresearch.gr/AR/ActionResearch_Vol2/Issue02_04_p29-48.pdf

Babbie, E. (2011) *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*, Ζαφειρόπουλος, Κ. & Βογιατζής, Γ. (επιμ.-μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Κριτική.

Βάμβουκας, Μ. (1998) *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρη.

Brandy, J. (1992) *Η Τεχνική της Συνέντευξης*, Φακατσέλης, Αχιλ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Νέα Σύνορα.

Breakwell, G. (1995) *Η Συνέντευξη*, Κάντας, Α. (μτφρ-επιμ.), Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Bird, M., Hammersley, M. Gomm, R.& Woods, P. (1999) *Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη, Εγχειρίδιο Μελέτης*, Πάτρα, ΕΑΠ.

Cohen, L. & Manion, L. (1997) *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Μητσοπούλου, Χ. & Φιλοπούλου, Μ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Έκφραση.

Grawiz, M. (2006) *Οι Μέθοδοι των Κοινωνικών Επιστημών*, Αστερίου, Ε. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Οδυσσέας, τόμοι Α'-Β'.

Δαφέρμος, Β. (2011) *Κοινωνική Στατιστική και Μεθοδολογία Έρευνας με το SPSS (+CD)*, Αθήνα, εκδόσεις Ζήτη.

Δημητρόπουλος, Ε. (2004) *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*, Αθήνα, εκδόσεις Έλλην.

Duverger, M. (1990) *Μέθοδοι Κοινωνικών Επιστημών*, Παπαδόδημας, Ν. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις ΕΚΚΕ, τόμος Β'.

Ιωσηφίδης, Θ. (2003) *Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα, εκδόσεις Κριτική.

Ιωσηφίδης, Θ. (επιμ.) (2006) *Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα: Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις και Ανάλυση Δεδομένων*, Αθήνα, εκδόσεις Κριτική.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008) *Ποιοτικές Μέθοδοι στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα, εκδόσεις Κριτική.

Javeau, C. (1996) *Η Έρευνα με Ερωτηματολόγιο. Το Εγχειρίδιο του Καλού Ερευνητή*, Τζαννόνε & Τζώρτζη, Κ. Ι. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός.

Καραγεώργος, Δ. (2002) *Μεθοδολογία Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής. Μια Διδακτική Προσέγγιση*, Αθήνα, εκδόσεις Σαββάλα.

Κατσιλής, Ι. (2006) *Επαγωγική Στατιστική Εφαρμοσμένη στις Κοινωνικές Επιστήμες με Έμφαση στην Ανάλυση με Υπολογιστές*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Κυριαζή, Ν. (2002) *Η Κοινωνιολογική Έρευνα. Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών*, Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Λάζος, Γ. (1998) *Το Πρόβλημα της Ποιοτικής Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήσης.

Λαμπίρη- Δημάκη, Ι. (1990) *Η Κοινωνιολογία και η Μεθοδολογία της*, Αθήνα, εκδόσεις Σάκκουλα.

Landsheere, G. (1996) *Η Εμπειρική Έρευνα στην Εκπαίδευση*, Μπρούζος, Α. & Δίπλας, Γ. (μτφρ-επιμ.) Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός.

Λυδάκη, Α. (2001) *Ποιοτικές Μέθοδοι της Κοινωνικής Έρευνας*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Mason, J. (2003) *Η Διεξαγωγή της Ποιοτικής Έρευνας*, Δημητριάδου, Ε. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Mishler, E. G. (1996) *Συνέντευξη Έρευνας*, Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Μπεχράκης, Θ. (2010) *Στατιστική στις Επιστήμες του Ανθρώπου και της Κοινωνίας: Μέθοδοι και Παραδείγματα*, Αθήνα, εκδόσεις Λιβάνη.

Νόβα-Καλτσούνη (2006) *Μεθοδολογία Εμπειρικής Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg- Δαρδανός.

Πάλλα, Μ. (1992) «Η Ανάλυση Περιεχομένου», *Φιλολογος*, τχ. 67, τόμος ΙΣΤ', σελ. 45-54.

Παρασκευόπουλος, Ν. Ι. (1993) *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*, Αθήνα, τόμοι 2.

Πουρκός, Μ. & Δαφέρμος, Μ. (επιμ.) (2010) *Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες: Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά & Ηθικά Ζητήματα*, Αθήνα, εκδόσεις Τόπος.

Robson, C. (2010) *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου: Ένα Μέσον για Κοινωνικούς Ερευνητές*, Βασιλικού, Κ. & Νταλάκου, Β. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg – Γ.& Κ. Δαρδανός.

Ρούσσοις, Λ. Π. & Τσαούσης, Γ. (2002) *Στατιστική Εφαρμοσμένη στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Σαραφίδου, Γ. Ο. (2011) *Συνάρθρωση Ποσοτικών και Ποιοτικών Προσεγγίσεων*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Stenhouse, L. (2003) *Εισαγωγή στην Έρευνα και την Ανάπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος*, Τσάπελης, Αθ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Σαβάλας.

Τουλούπης, Δ. (1999) *Η Μεθοδολογία της Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Αθήνα, εκδόσεις Σμυρνιωτάκης.

Υφαντόπουλος, Ν. Γ. & Νικολαΐδου, Ε. Κ. (2008) *Η Στατιστική στην Κοινωνική Έρευνα*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Φίλιας, Β. (επιμ.) (2000) *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Ψαρρού, Μ. & Ζαφειρόπουλος, Κ. (2004) *Επιστημονική Έρευνα: Θεωρία και Εφαρμογές στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα: εκδόσεις Τυπωθήτω-Δαρδανός Γ.

1B. Ξενόγλωσση

Adler, P.A. & Adler, P. (1994) 'Observational Techniques', Denzin, N. K. & Lincoln, Y.S. (eds) *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks, CA, Sage.

Antonius, R. (2003) *Interpreting Quantitative Data with SPSS*, London, Sage.

Becker, H. S. (1968) 'Social Observation and Social Case Studies', Sills, D. L. (ed) *International Encyclopedia of the Social Sciences*, 11, New York, Macmillan and Free Press.

Bell, J. (1987) *Doing your Research Project*, Buckingham, Open University Press.

Best, J. W. & Kahn, J. V. (1989) *Research in Education*, Sixth Edition, New Jersey, Englewood Cliffs, Prentice-Hall.

Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. (1992) *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*, Second Edition, Boston, Allyn and Bacon.

Borg, W. R. & Gall, M. D. (1983) *Educational Research: An Introduction*, Forth Edition, New York, Longman.

Brewer, J. & Hunter, A. (1989) *Multimethod Research: A Synthesis of Style*, Newbury Park, CA, Sage.

Bromley, D. B. (1986) *The Case-Study Method in Psychology and Related Disciplines*, New York, John Wiley and Sons.

Bryman, A. (1988) *Quantity and Quality in Social Research*, London, Unwin Hyman.

Burgess, R. G. (1984) *In the Field: An Introduction to Field Research*, London, Routledge.

Cangelosi, J.S.(1991) *Evaluating Classroom Instruction*, London, Longman.

Crabtree, B. F. & Miller, W. L. (eds) (1999) *Doing Qualitative Research*, Newbury Park, CA, Sage.

- Croll, P. (1986) *Systematic Classroom Observation*, Lewes, Falmer Press.
- Delamont, S. (1976) *Interaction in the Classroom*, London, Methuen.
- Delamont, S. (1992) *Fieldwork in Educational Settings: Methods, Pitfalls and Perspectives*, London, Falmer Press.
- Delamont, S. & Galton, M. (1986) *Inside the Secondary Classroom*, London, Routledge & Kegan Paul.
- Delamont, S. & Hamilton, D. (1984) 'Revisiting Classroom Research: A Continuing Cautionary Tale', Delamont, S. (ed.) *Readings on Interaction in the Classroom*, London, Methuen.
- Denzin, N. K. (1989) *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*, New Jersey, Englewood Cliffs, Prentice-Hall.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (eds) (1994) *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks, CA, Sage.
- Elliot, J. (1991) *A practical guide to action research, action research for educational change*, Buckingham, Buckingham Press.
- Elliott, J. (2011) 'The Educational Action Research and the Teacher' *Action Researcher in Education*, 1(1), pp.1-3.
- Field, A. (2000) *Discovering Statistics Using SPSS for Windows*, London, Sage.
- Fitz-Gibbon, C. & Morris, L. (1987) *How to Design a Programme Evaluation*, London, Sage.
- Flanders, N.A. (1970) *Analysing Teaching Behaviour*, Cambridge, Addison-Wesley.
- Fontana, A. & Frey, J. H. (1994) 'Interviewing', Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (eds) *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks, CA, Sage.
- Galton, M., Simon, B. & Croll, P. (1980) *Inside the Primary School*, London, Routledge and Kegan Paul.
- Guba, E.G. & Lincoln, Y. S. (1981) *Effective Evaluation*, CA, Jossey-Bass.
- Harper, D. (2002) «Talking about pictures: A case for photo elicitation», *Visual Studies*, 17 (1), 13-26.

Harris, N. D. C. & Bell, C. D. (1990) *Evaluating and Assessing for Learning*, Revised Edition, London, Kogan Page.

Hedges, A. (1985) 'Group Interviewing', Walker, R. (ed) *Applied Qualitative Research*, Aldershot, Gower.

Hitchcock, G. & Hughes, D. (1989) *Research and the Teacher: A Qualitative Introduction to School-based Research*, London, Routledge.

Holly, M.L. (1989) *Writing to Grow: keeping a personal-professional journal*, Portsmouth, New Hampshire, Heinemann.

Holsti, O. R. (1969) *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*, Reading, MA, Addison-Wesley.

Hopkins, D. & Ahtaridou, E. (2008) *A Teacher's Guide to Classroom Research*, London, Open University Press.

Hopkins, D. (1989) *Evaluation for School Development*, Buckingham, Open University Press.

Jonathan, R. (1981) 'Empirical Research and Educational Theory' Simon, B. & Willcocks, I. (eds) *Research and Practice in the Primary Classroom*, London, Routledge and Kegan Paul.

Kane, E. (1987) *Doing your own Research: How to Do Basic Descriptive Research in the Social Sciences and Humanities*, London, Marion Boyars.

Kaplan, I. & Howes, A. (2004) 'Seeing through different eyes: exploring the value of participative research using images in schools', *Cambridge Journal of Education*, 34(2), 143-155.

Krippendorff, K. (2004) *Content Analysis. An Introduction to its Methodology*, Thousand Oaks- California, Sage Publications.

Lewis, A. (1992) 'Group Child Interviews as a Research Tool', *British Educational Research Journal*, 18(4), pp.413-21.

Lincoln, Y. S. & Guba, E. C. (1985) *Naturalistic Inquiry*, Beverly Hills, California, Sage.

Maycut, P. & Morehouse, R. (1994) *Beginning Qualitative Research: A Philosophic and Practical Guide*, London, Falmer Press.

McIndosh, P. (2010) *Action Research and Reflective Practice. Creative and visual methods to facilitate reflection and learning*, London & New York, Routledge.

Measor, L. (1985) 'Interviewing: A Strategy in Qualitative Research', Burgess, R. G. (ed) *Strategies of Educational Research: Qualitative Methods*, London, Falmer Press.

Neuendorf, A. K. (2002) *The Content Analysis. Guidebook*, Thousand Oaks-California, Sage Publications.

Oppenheim, A.N. (1996) *Questionnaire Design and Attitude Measurement*, London, Heinemann.

Patton, M. Q. (1980) *Qualitative Evaluation Methods*, Beverly Hills, CA, Sage.

Patton, M. Q. (1987) *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*, Newbury Park, CA, Sage.

Patton, M. Q. (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*, Beverly Hills, CA, Sage.

Popham, J. W. (1988) *Educational Evaluation*, Second Edition, New Jersey, Englewood Cliffs, Prentice Hall.

Powney, J. & Watts, M. (1987) *Intreviewing in Educational Research*, London, Routledge & Kegan Paul.

Prosser, J. (1998) 'The Status of Image-based Research', Prosser, J. (ed) *Image-based Research: A Sourcebook for Qualitative Researchers*, London, Routledge Falmer.

Richardson, V. (ed) (2001) *Handbook of Research on Teaching*, Washington, DC, American Research Association.

Robson, C. (2002) *Real World Research*, Second Edition, Oxford, Blackwell.

Schon, D. (1983) *The reflective practitioner*, London, Temple Smith.

Schratz, M. (1997) *Initiating Change Through Self-Evaluation: Methodological Implications for School Development*, CIDREE Collaborative Project Self-evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.

Schratz, M. & Steiner-Loffler, U. (1998) 'Pupils Using Photographs in School Self-Evaluation', Prosser, J. (ed) *Image-based Research: A Sourcebook for Qualitative Researchers*, London, Routledge Falmer.

Splinder, G. (1982) *Doing the Ethnography of Schooling*, New York, Holt, Rinehart and Winston.

Stemler, St. (2001) *An Overview of Content Analysis*, <http://PAREonline.net/getvn.asp?v=7&n=17>

Strauss, A. L. (1987) *Qualitative Analysis for Social Scientists*, Cambridge, University Press.

Suter, W. N. (2006) *Introduction to Educational Research: A Critical Thinking Approach*, Thousand Oaks, CA, Sage.

Weber, R. P. (1990) *Basic Content Analysis*, Neubury Park - California, Sage Publications.

Wiersma, W. & Jurs, S.G. (2005) *Research Methods in Education*, New York, Allyn & Bacon.

Winston, B. (1998) 'The Camera Never Lies: The Partiality of Photographic Evidence', Prosser, J. (ed) *Image-based research: A sourcebook for qualitative researchers*, London, Routledge Falmer.

Woods, P (1986) *Inside Schools: Ethnography in Educational Research*, London, Routledge and Kogan Paul.

Wragg, E.C. (1994) *An Introduction to Classroom Observation*, London, Routledge.

2. Η Έρευνα Δράσης

Η έρευνα δράσης αποτελεί έναν εναλλακτικό τύπο έρευνας, την οποία οι ίδιοι οι συμμετέχοντες σε μια κοινωνική κατάσταση διενεργούν, είτε μόνοι τους είτε σε συνεργασία με άλλους ως μέλη μιας ερευνητικής ομάδας. Σύμφωνα με τον Elliott (1991) η έρευνα δράσης είναι η μελέτη μιας κοινωνικής κατάστασης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της 'δράσης' που αναπτύσσεται σ' αυτή. Αντίστοιχα ο Kemmis (Carr & Kemmis 1997) αναφέρει ότι η έρευνα δράσης αποτελεί μια μορφή αυτο-στοχαστικής διερεύνησης που αναλαμβάνουν οι συμμετέχοντες σε κοινωνικές (συμπεριλαμβανομένων και των εκπαιδευτικών) καταστάσεις με σκοπό να βελτιώσουν: α) τη λογική και τη δικαιοσύνη που διέπει τις δικές τους κοινωνικές ή εκπαιδευτικές πρακτικές, β) την κατανόηση τους όσον αφορά αυτές τις πρακτικές, γ) τις καταστάσεις όπου εφαρμόζονται αυτές οι πρακτικές.

Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης αναλαμβάνεται από μάχιμους εκπαιδευτικούς και στοχεύει στη βελτίωση των πρακτικών τους, μέσα από διαδικασίες κριτικής αυτοδιερεύνησης. Οι εκπαιδευτικοί ερευνητές, όπως αποκαλούνται οι εκπαιδευτικοί που διενεργούν έρευνα δράσης, συμμετέχουν σε όλες τις φάσεις της ερευνητικής διαδικασίας, από τον αρχικό σχεδιασμό ως την αξιολόγηση και τον επανασχεδιασμό σε μια πορεία συνεχών επάλληλων ερευνητικών κύκλων. Στόχος των εκπαιδευτικών ερευνητών είναι να κατανοήσουν την εκπαιδευτική πραγματικότητα στην οποία συμμετέχουν, να ερμηνεύσουν τις δυσλειτουργίες της, να διαγνώσουν προβλήματα και να διερευνήσουν τις προοπτικές επίλυσής τους. Ουσιαστικά με την έρευνά τους παρεμβαίνουν για να βελτιώσουν όχι μόνο την πρακτική τους αλλά και τις συνθήκες μέσα στις οποίες δρουν ως εκπαιδευτικοί.

Στο πλαίσιο της έρευνας δράσης, ο εκπαιδευτικός:

- εντοπίζει μια κατάσταση-αφετηρία που αφορά την πρακτική του και αποφασίζει να προχωρήσει στη διερεύνησή της

-συλλέγει δεδομένα μέσα από συζητήσεις, συνεντεύξεις και άλλες μεθόδους συλλογής στοιχείων και αναλύει τις πληροφορίες που συγκεντρώνει

-τέλος, η αποσαφήνιση της κατάστασης οδηγεί στην ανάπτυξη στρατηγικών δράσης και στην εφαρμογή τους (Altrichter κ.ά. 2001).

Η έρευνα δράσης αποτελεί συνήθως μία συνεργατική διαδικασία στην οποία δεν συμμετέχουν μόνον οι εκπαιδευτικοί αλλά και άλλοι ενδιαφερόμενοι για τη βελτίωση και την αλλαγή, όπως διοικητικά στελέχη της εκπαίδευσης, σύμβουλοι, γονείς ή ακόμη και μαθητές (Elliott 2002).

Ως μια μορφή εφαρμοσμένης έρευνας, η έρευνα δράσης αποσκοπεί στην παραγωγή γνώσης που είναι χρήσιμη για τη δράση σε ένα πλαίσιο εκπαιδευτικής αλλαγής. Μια τέτοια μορφή έρευνας είναι ανοικτή στη χρήση μιας μεγάλης ποικιλίας ερευνητικών μεθόδων συμπεριλαμβανομένων και των μελετών περίπτωσης, που διευκολύνουν τη σύνδεση των ευρημάτων με τη δράση για βελτίωση στις τάξεις και τα σχολεία. Οι εκπαιδευτικοί ερευνητές έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν για τη συλλογή των δεδομένων τόσο ανοιχτές και ελεύθερες τεχνικές (ημερολόγιο εκπαιδευτικών ή μαθητών, ηχογραφήσεις, και μαγνητοσκοπήσεις διδακτικών διαδικασιών) όσο και πιο αυστηρές και ποσοτικές (όπως ερωτηματολόγιο με κλειστές ερωτήσεις, κλείδες παρατήρησης, δομημένη συνέντευξη).

Η έρευνα δράσης υποστηρίζει τη δημιουργία νέας γνώσης ως αποτέλεσμα της διερεύνησης αυθεντικών προβλημάτων στο χώρο εργασίας. Θεωρείται ως μια μορφή πρακτικής φιλοσοφίας (Elliott 2010) που συνδυάζει την ανάπτυξη θεωρίας και πράξης. Η διαδικασία αυτή επιτρέπει στους

συμμετέχοντες να δημιουργούν -και όχι απλώς να αποδέχονται- το αποτέλεσμα και διευκολύνει την κατανόηση εκ μέρους των ερευνητών όλων των παραμέτρων και μεταβλητών που καθορίζουν το μαθησιακό κλίμα και τον τρόπο σκέψης των εμπλεκομένων.

Η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας υποστηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από το θεωρητικό υπόβαθρο, τις αρχές και την μεθοδολογία της συνεργατικής έρευνας δράσης.

Βιβλιογραφία

2Α. Ελληνόγλωσση

Αγγελόπουλος, Η., Καραγιάννης, Π. & Φωκάς, Ε. (2001) «Έρευνα Δράση: Μια Πορεία-Πρόκληση Μάθησης για το Δάσκαλο και τους Μαθητές του. Πρακτικά Προβλήματα και Ηθικά Διλήμματα. Η Ελληνική Πραγματικότητα», *Νέα Παιδεία*, 99, 69-74.

Altrichter, H., Posch, P. & Somekh, B. (2001) *Οι Εκπαιδευτικοί Ερευνούν το Έργο τους. Μια εισαγωγή στις Μεθόδους της Έρευνας Δράσης*, Δεληγιάννη, Μ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Βάμβουκας, Μ. (2008) «Η Ανάπτυξη της Παιδαγωγικής Εκπαιδευτικής Έρευνας στην Ελλάδα», Σβολόπουλος Β. (επιμ.) *Σύνδεση Εκπαιδευτικής Έρευνας και Πράξης: Η Ακαδημαϊκή Πλευρά*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός, 19-29.

Βερέβη, Α. (2008) «Εκπαιδευτική Έρευνα και Διδακτική Πράξη. Η Έρευνα Δράσης και ο Ρόλος των Διδασκόντων», Σβολόπουλος Β. (επιμ.) *Σύνδεση Εκπαιδευτικής Έρευνας και Πράξης: Η Ακαδημαϊκή Πλευρά*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός, 31-37.

Carr, W. & Kemmis, S. (1997) *Για μια Κριτική Εκπαιδευτική Θεωρία. Εκπαίδευση, Γνώση και Έρευνα Δράσης*, Λαμπράκη-Παγανού, Α., Μηλίγκου, Ε. & Ροδιάδου- Αλμπάνη, Κ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Κώδικας.

Γώγου, Λ. (1989) «Η Έρευνα- Δράση στην Εκπαίδευση. Η Επιστημονική Δομή της Έρευνας- Δράσης», *Εκπαιδευτικά*, 16, 113-120.

Γώγου - Κρητικού, Λ. (1995) «Η Μεθοδολογία της Έρευνας-Δράσης», *Νέα Παιδεία*, 74, 147-163.

Henry, C. & Kemmis, S. (1993) «Βήμα-Βήμα προς την Έρευνα Δράσης. Οδηγός για τους Εκπαιδευτικούς», Μπαγάκης, Γ. & Λαπαθιώτη, Ε. (μτφρ), *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 23, 35-38.

Ζούκης, Ν. (2007) «Τρία Ερωτήματα για την Έρευνα-Δράση και η Αναζήτηση Νέας Προοπτικής», *Πρακτικά του Πανελληνίου Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.)*, 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Θέμα: «Σχολείο Ίσο για Παιδιά Άνισα», Αθήνα, 4-6 Μαΐου 2007, www.actionresearch.gr

Κατσαρού, Ε. & Τσάφος, Β. (2004) *Από την Έρευνα στη Διδασκαλία. Η Εκπαιδευτική Έρευνα Δράσης*, Αθήνα, εκδόσεις Σαββάλας.

Κοντάκος, Α. (2008) «Ο Εκπαιδευτικός ως 'Ποιοτικός' Ερευνητής. Το Παράδειγμα της Έρευνας Πράξης», Σβολόπουλος Β. (επιμ.) *Σύνδεση Εκπαιδευτικής Έρευνας και Πράξης: Η Ακαδημαϊκή Πλευρά*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός, 111-144.

Κοσμίδου- Hardy, Χ. & Μαρμαρινός, Γ. (1994) «Ο Δάσκαλος και η Ενεργός Έρευνα», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 79, 51-59.

Μπαγάκης, Γ. (1992) «Ένα Παράξενο Συναίσθημα: Ο Εκπαιδευτικός ως Ερευνητής και μια Απόπειρα Θεμελίωσης της Έρευνας Δράσης», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 19, 31-35.

Μπαγάκης, Γ. (1993) «Τι είναι η Έρευνα Δράσης και ποια η Αναγκαιότητά της σήμερα στην Εκπαίδευση», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 20, 36-40.

Μπαγάκης, Γ. (επιμ.) (2002) *Ο Εκπαιδευτικός ως Ερευνητής*, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Πηγιάκη, Π. (2001) «Ο Εκπαιδευτικός της Πράξης και η Έρευνα Δράσης», *Νέα Παιδεία*, 99, 51-68.

Ρήγα, Β. (2006) «Η Έρευνα Δράσης σε Πολυπολιτισμικό Περιβάλλον Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας», *Virtual School, The sciences of education online*, 3, 3 <http://www.auth.gr/virtualschool/3.3/Theory/RigaMulticultural.html>

Χατζηγεωργίου, Γ. (2008) «Ο Εκπαιδευτικός ως Ερευνητής: Ένας Βασικός Ρόλος από τη Σκοπιά της Κριτικής Παιδαγωγικής», Σβολόπουλος Β. (επιμ.) *Σύνδεση Εκπαιδευτικής Έρευνας και Πράξης: Η Ακαδημαϊκή Πλευρά*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός, 333-345.

2B. Ξενόγλωσση

Atweh, B., Kemmis, S., Weeks, P. (1998) *Action Research in Practice, Partnerships for Social Justice in Education*, New York, Routledge.

Cameron, M. (2002) 'Peer Influences on Learning', *Set*, 3, 36-40.

Carr, W. & Kemmis, St. (2005) 'Staying Critical', *Educational Action Research*, 13(3), 347-357.

Dick, B. (2006) 'Action Research Literature 2004-2006: Themes and Trends', *Action Research*, London, Sage Publications, 4(4), 439-458.

Dick, B. (2009) 'Action Research Literature 2006-2008: Themes and Trends', *Action Research*, London, Sage Publications, 7(4), 423-441.

Dick, B. (2010) 'Action Research Literature 2004-2006: Themes and Trends', *Action Research*, London, Sage Publications, 9(2), 122-143.

Eikeland, O. (2006) 'Condescending Ethics and Action Research: Extended Review Article', *Action Research*, 4, 37-47

Elliott, J. (1991) *A Practical Guide to Action Research: Action Research for Educational Change*, Buckingham, Buckingham Press.

Elliott, J. (1993) *Action Research for Educational Change*, Bristol, USA, Open University Press.

Elliott, J. (2002) 'What is applied research in education?' *Building Research Capacity*, 3, July 2002.

Elliott, J. (2005) 'Becoming Critical: The Failure to Connect', *Educational Action Research*, 13(3), 359-374.

Elliott, J. (2010) 'Building Educational Theory through Action Research', Campbell, A. & Groundwater-Smith, S. (eds) *Action Research in Education – Fundamentals of Applied Research*, London, Sage, 1, 171-194.

Elliot, J. (2011) 'The Educational Action Research and the Teacher', *Action Researcher in Education*, 1(1), 1-3.

Greenwood, D.J.& Levin, M. (1998) *Introduction to Action Research: Social Research for Social Change*, Thousand Oaks, CA, Sage.

Gustavsen, B. (2003) 'New Forms of Knowledge Production and the Role of Action Research', *Action Research*, 1(2), 153-164.

Hargreaves D. (1999) 'The Knowledge-creating School', *British Journal of Educational Studies*, 47(2), 122-144.

Kemmis, S. & McTaggart, R. (1982) *The Action Research Planner*, Victoria, Australia, Deakin University Press.

Kemmis, S. (2010) 'What is to be done? The Place of Action Research', *Educational Action Research*, 18 (4), 417-427.

Master, J. (1995) The History of Action Research, Hughes, I. (ed), *Action Research Electronic Reader*, The University of Sydney, <http://behs.cchs.usyd.edu.au/arow/Reder/rmasters.htm>

McIndosh, P. (2010) *Action Research and Reflective Practice. Creative and Visual Methods to Facilitate Reflection and Learning*, London & New York, Routledge.

McKernan, (1996) *Curriculum Action Research. A Handbook of Methods and Resources for Reflective Practitioners*, London, Kogan Page.

McNiff, J. & Whitehead, J. (2005) *All You Need to Know About Action Research*, London, Sage.

Mills, G. (2003) *Action Research: A Guide for the Teacher Researcher*, Upper Saddle River, NJ Merrill /Prentice Hall.

Reason, P. (2006) 'Choice and Quality in Action Research Practice' *Journal of Management Inquiry*, 15(2),187-203.

Reason, P. & Bradbury, H. (eds) (2008) *Handbook of Action Research: Participative Inquiry and Practice*, London, Sage.

Somekh, B.& Zeichner, K. (2009) 'Action Research for Educational Reform: Remodelling Action Research Theories and Practices in Local Contexts', *Educational Action Research*, 17(1), 5-21.

Styhre, A., Kohn, K. & Sundgren, M. (2002) 'Action Research as Theoretical Practices', *Concepts and Transformation*, 7(1), 93-105.

Whitehead, J. (2000) 'How do I Improve my Practice? Creating and Legitimizing an Epistemology of Practice', *Reflective Practice*, 1(1) 91-104.

3. Ηγεσία και Διοίκηση του Σχολείου

Η εκπαιδευτική ηγεσία και διοίκηση αποτελούν δύο από τους βασικότερους παράγοντες της σχολικής αποτελεσματικότητας και της ποιότητας στην εκπαίδευση.

Η βιβλιογραφία που ακολουθεί είναι ενδεικτική και αναδεικνύει σημαντικά ζητήματα που συνδέονται με τους όρους αυτούς, όπως: μορφές ηγεσίας, διοικητική θεωρία, αποτελεσματικό σχολείο και αποτελεσματικός διευθυντής, κατανεμημένη και μετασχηματιστική ηγεσία, διαχείριση της αλλαγής, διοίκηση ολικής ποιότητας, οργανωτικές και διοικητικές δεξιότητες.

Βιβλιογραφία

3Α. Ελληνόγλωσση

Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2008) *Εκπαιδευτική Διοίκηση και Οργανωσιακή Συμπεριφορά*, Αθήνα, εκδόσεις Έλλην.

Αναγνωστοπούλου, Μ. (2001) «Τάσεις στην Έρευνα για τον Αποτελεσματικό Διευθυντή», *Τα Εκπαιδευτικά*, 252-262.

Click. P. M. (2005) *Διοίκηση Μονάδων Προσχολικής και Σχολικής Αγωγής*, Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (επιμ.)- Σπανού, Μ. (μτφρ.), Αθήνα, εκδόσεις Έλλην.

Θεοφιλίδης, Χ. (1994) «Ο Ηγετικός Ρόλος του Διευθυντή στη Δημιουργία Αποτελεσματικού Σχολείου», *Παρουσία*, 1, 48-55.

Θεριανός, Κ. (2006) *Αποτελεσματικά Σχολεία και Εκπαιδευτικοί*, Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω.

Καμπουρίδης, Γ. (2002) *Οργάνωση και Διοίκηση Σχολικών Μονάδων*, Αθήνα, εκδόσεις Κλειδάριθμος.

Κατσαρός, Ι. (2008) *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Καψάλης, Α. (επιμ.) (2005) *Οργάνωση και Διοίκηση Σχολικών Μονάδων*, εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Κούλα, Β. (2011) *Διαπροσωπικές Σχέσεις Διευθυντή και Εκπαιδευτικών και Θεωρίες Διοίκησης*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

Κωνσταντίνου, Α (2001) *Ο Επιτυχημένος Διευθυντής Σχολείου: Θέματα Εκπαιδευτικής Οργάνωσης και Διοίκησης*, Λευκωσία, εκδόσεις Επιφανίου.

Λαΐνας, Α. (2000) «Διοίκηση και Προγραμματισμός Σχολικών Μονάδων: Επιστημονικές Προσεγγίσεις και Ελληνική Πραγματικότητα», Παπαναούμ Ζ. (επιμ.) *Ο Προγραμματισμός του Σχολικού Έργου στη Σχολική Μονάδα*, Θεσσαλονίκη.

Λαΐνας, Α. (2004) «Το Έργο του Διευθυντή Σχολικής Μονάδας και η Συμβολή του στην Αποτελεσματικότητα του Σχολείου», *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης*, 17, 151-179.

Μπρίνια, Β. (2008) *Management Εκπαιδευτικών Μονάδων και Εκπαίδευσης*, Αθήνα, εκδόσεις Σταμούλης.

Μυλωνά, Ζ. (2005) *Διευθυντής και Αποτελεσματική Σχολική Μονάδα: Απόψεις και Στάσεις Διευθυντών και Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

Ξηροτύρη – Κουφίδου, Σ. (2003) «Η Συμμετοχική Διοίκηση στη Σχολική Μονάδα», *Πρακτικά Ημερίδας, Η Διεύθυνση της Σχολικής Μονάδας: Τάσεις και Πρακτικές*, Θεσσαλονίκη 7 Μαΐου 2003, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

Παπαναούμ, Ζ. (1995) *Η Διεύθυνση του Σχολείου*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

Παπαναούμ, Ζ. & Χατζηπαναγιώτου, Π. (επιμ.) (2003) *Η Διεύθυνση της Σχολικής Μονάδας: Τάσεις και Πρακτικές*, Πρακτικά Ημερίδας, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

Πασιαρδή, Π. & Πασιαρδή, Γ. (2000) *Αποτελεσματικά Σχολεία: Πραγματικότητα ή Ουτοπία;*, Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω.

Πασιαρδής, Π. (2004) *Η Διοίκηση του Σχολείου: Θεωρητική Ανάλυση και Εμπειρική Διερεύνηση*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

Πασιαρδής, Π. (2004) *Εκπαιδευτική Ηγεσία. Από την Περίοδο της Ευμενούς Αδιαφορίας στη Σύγχρονη Εποχή*, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Σαϊτής, Χ. (2002) *Ο Διευθυντής στο Σύγχρονο Σχολείο. Από τη Θεωρία...στη Πράξη*, Αθήνα.

Σαϊτής, Χ. (2005) *Οργάνωση και Λειτουργία Σχολικών Μονάδων*, Αθήνα.

Σαϊτής, Χ. (2008) *Οργάνωση & Διοίκηση της Εκπαίδευσης*, Αυτοέκδοση, Αθήνα.

Σιβροπούλου- Καπλάνη, Ι. (2002) «Ο Ρόλος του Διευθυντή στα Σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», *Νέα Παιδεία*, 104, 23-33.

Στραβάκου, Π. (2003) *Ο Διευθυντής της Σχολικής Μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: Θεωρητική Ανάλυση κι Εμπειρική Διερεύνηση*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

Φασουλής, Κ. (2001) «Η Ποιότητα στη Διοίκηση του Ανθρώπινου Δυναμικού της Εκπαίδευσης», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 4, 186-197.

Χατζηπαναγιώτου, Π. (2003) *Η Διοίκηση του Σχολείου και η Συμμετοχή των Εκπαιδευτικών στη Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

3B. Ξενόγλωσση

Ackerman, R., Donaldson Jr., G.A. & van der Bogut, R. (1996) *Making Sense as a School Leader*, San Francisco, Jossey-Brass.

Archer, D. & Cameron, A. (2012) *Collaborative Leadership*, Taylor & Francis.

Asbaugh, C.R. & Kasten, K. L. (1995) *Educational Leadership. Case Studies Reflective Practice*, Toronto, Longman.

Ball, St. J. (2011) 'A New Research Agenda for Educational Leadership and Policy', *Management in Education*, 25(2), <http://mie.sagepub.com/>

Bass, B. M. (1990) *Bass & Stogdill's Handbook of Leadership*, New York, Free Press.

Bass, B.M. (1998) *Transformational Leadership*, Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum Assoc.

Begley, P. (ed.) (1999) *Values and Educational Leadership*, Albany, NY, Suny.

- Begley, P., & Leonard, P. (1999) *The Values of Educational Administration*, London, Falmer Press.
- Bolman, L.G. & Deal, T.E. (2002) *Reframing the Path to School Leadership*, Thousand Oaks, CA Corwin.
- Brighthouse, T. (2004) *A Model of School Leadership in Challenging Urban Environment*, Nottingham, NCSL.
- Brubaker, D.L.& Cole, L.D. (1997) *Staying on Track: An Educational Leader's Guide*, San Francisco, Jossey-Bass.
- Brundrett, M., Burton, N. & Smith, R. (eds) (2003) *Leadership in Education*, London, Sage.
- Bush, T., Bell, L. & Middlewood, D. (eds) (2010) *The Principles of Educational Leadership and Management*, London, Sage.
- Coghlan, D., Dromgoole, T., Joynt, P. & Sorenson, P. (2004) *Managers Learning in Action: Management Education, Learning and Research*, London, Routledge.
- Combs, A.W., Miser, A.B., & Whitaker, K.S. (1999) *On Becoming a School Leader*, Alexandria, VA, ASCD.
- Crawford, M., Kydd, L. & Richers, C. (1997) *Leadership and Teams in Educational Management*, Buckingham, UK, Open University Press.
- Creighton, T. (2005) *Leading from Below the Surface. A Non- traditional Approach to School Leadership*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Davies, B. & Ellison, L. (1997) *School Leadership for the 21th Century*, New York, Routledge.
- Davies, P.M., Popescu, A. Cr.& Gunter, H. (2011) 'Critical Approaches to Education Policy and Leadership', *Management in Education*, 25(2), <http://mie.sagepub.com/>
- Davies, B. (ed.) (2005) *The Essentials of School Leadership*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Davies, B. (2007) *Developing Sustainable Leadership*, London, Sage.

- Day, C., Harris, A., Hadfield, M., Tolley, H. & Beresford, J. (2000) *Leading Schools in Times of Change*, Buckingham, Open University Press.
- Day, C. & Leithwood, K. (eds) (2007) *Successful Principal Leadership in Times of Change: An International Perspective*, Dordrecht, Springer.
- Deal, T.E. & Petersen, K.D. (1999) *Shaping the School Culture. The Heart of Leadership*, San Francisco, Jossey-Bass.
- Dimmock, C. (2010) *Leadership in Education: Concepts, Themes and Impact*, Routledge.
- Dimmock, C. & Walker, Al. (2005) *Educational Leadership. Culture and Diversity*, Thousand Oaks, Sage.
- Earl, L.M. & Katz, S. (2006) *Leading Schools in a Data-rich World*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Ebbeck, M. & Waniganayake, M. (2003) *Early Childhood Professionals: Leading Today and Tomorrow*, Sydney, MacLennan & Petty.
- English, F.W. (2011) *The Sage Handbook of Educational Leadership*, 2nd Edition, Thousand Oaks, CAL, Sage.
- Everard, K.B. & Morris, G. (1985) *Effective School Management*, London, Paul Chapman.
- Fink, D. (2006) *Leadership for Mortals. Developing and Sustaining Leaders of Learning*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Fisher, K. (1993) *Learning Self-directed Work Teams*, New York, McGraw-Hill.
- Forsyth, D. R. (1999) *Group Dynamics*, 4th edition, Belmont, CA, Wadsworth.
- Fullan, M. (2003) *The Moral Imperative of School Leadership*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Fullan, M. (2005) *Leadership & Sustainability. System Thinks in Action*, New York & Toronto, Corwin Press & Ontario Principals' Council.
- Fullan, M. (2006) *Turnaround Leadership*, San Francisco, Jossey Bass.

Glanz, J. (2002) *Finding your Leadership Style. A Guide for Educators*, Alexandria, VA, ASCD.

Glanz, J. (2005) *What Every Principal Should Know About Collaborative Leadership*, Sage Publications.

Glickman, C.D. (2001) *Leadership for Learning*, Alexandria, VA, ASCD.

Goldberg, M. F. (2000) *Profiles of Leadership in Education*, Bloomington, IA, Phi Delta Kappa.

Gorton, R., Alston, J., Snowden, P. (2006) *School Leadership and Administrations: Important Concepts, Case Studies and Simulations*, London, McGraw Hill Company.

Grace, G. (1995) *School Leadership Beyond Educational Management*, London, Falmer Press.

Gunter, H.M. (2001) *Leaders and Leadership in Education*, Thousand Oaks, CA, Sage.

Harris, A. & Lambert, L. (2003) *Building Leadership Capacity for School Improvement*, Maidenhead, Open University Press.

Hargreaves, A. & Fullan, M. (1997) *What's Worth Fighting for out There?* Toronto, OPSTF.

Hargreaves, A., & Fink, D. (2006) *Sustainable Leadership*, San Francisco, Jossey-Bass.

Hargreaves, A. & Fullan, M. (2012) *Professional Capital: Transforming Teaching in Every Day School*, NY: Teachers College Press, Abingdon, Routledge.

Harris, A., Day, C., Hopkins, D., Hadfield, M., Hargreaves, A. & Chaapman, C. (2003) *Effective Leadership for School Improvement*, New York, Routledge Falmer.

Hernes-Broome, G., Hughes, R. L. (2004) 'Leadership Development: Past, Present and Future', *Human Resource Planning*, 27(1) 24-32.

Hoy, W. & Miskel, C. (2008) *Educational Administration: Theory, Research and Practice*, New York, McGraw Hill.

- Hunt, J.M.& Weintraub, J.R. (2004) Learning Developmental Coaching, *Journal of Management Education*, 28(1), 39-61.
- Jacobson, S.L. & Conway, J.A. (eds) (1990) *Educational Leadership in an Age of Reform*, New York, Longman.
- Jazzar, M. & Algozzine, B. (2006) *Keys to successful 21st Century Educational Leadership*, Toronto, Pearson.
- Kohn, B. & Nance, B. (2009) 'Creating Collaborative Cultures', *Developing School Leaders*, 67(2), 67-72.
- Lambert, L. (1998) *Building Leadership Capacities in Schools*, Alexandria VA, ASCD.
- Law, S. & Glover, D. (2000) *Educational Leadership and Learning, Practice, Policy and Research*, Philadelphia, PA, Open University Press.
- Leithwood, K. Aitken, R. & Jantzi, D. (2006) *Making Schools Smarter. Leading with Evidence*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Leithwood, K. Begley, P. T. & Cousins, J. B. (1994) *Developing Expert Leadership for Future Schools*, London, Falmer Press.
- Leithwood, K. Chapman, J. , Corson, D. Hallinger, P. & Hart, A. (eds) (1996) *International Handbook of Educational Leadership and Administration*, Boston, Kluwer Academic Publishers.
- Marion, R. (2002) *Leadership in Education. Organizational Theory for the Practitioner*, Upper Saddle River, NJ, Merrill Prentice Hill.
- Marzano, R.J., Waters, T., & McNulty, B.A. (2006) *School Leadership that Works. From Research to Results*, Alexandria, VA.
- Mauriel, J.J. (1989) *Strategic Leadership for Schools*. San Francisco, CA: Sage.
- OECD (2008) *Education and Training Policy: Improving School Leadership – Volume 1: Policy and practice*, Retrieved from OECD: <http://www.oecd.org>
- Owings, W.A. & Kaplan, L.S. (eds) (2003) *Best Practices, Best Thinking and Merging Issues in School Leadership*, Thousand Oaks, CA, Corwin.

Raelin, J.A.(2003) *Creating Leaderful Organizations: How to Bring out Leadership in Everyone*, San Francisco, Berrett-Koehler.

Raelin, J. (2006) Does Action Learning Promote Collaborative Leadership? *Academy of Management Learning and Education*, 5(2), 152-168.

Reynolds, M., & Vince, R. (2004) Critical Management Education and Action-based Learning: Synergies and Contradictions, *Academy of Management Learning and Education*, 3(4) 442-456.

Robertson, J. (2009) *Coaching Educational Leadership: Building Leadership Capacity Through Partnership*, London, Sage.

Robinson, V. (2007a) *How School Leaders Make a Difference to their Students*, Retrieved from Leadspace: <http://leadspace.govt.nz>

Robinson, V. (2007b) *School Leadership and Students Outcomes: Identifying What Works and Why*, Retrieved from Education Counts: <http://educationcounts.govt.nz>

Robinson, V., Lloyd, C.& Rowe, K.(2008) 'The impact of leadership on students outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types', *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635-674.

Robinson, V. Ward, L. & Timperley, H. (2003) 'The Difficulties of School Governance: A Laypersons's job?', *Educational Management and Administration*, 31, 263-281.

Rubin, H. (2009) *Collaborative Leadership: Developing Effective Partnerships for Communities and Schools*, 2nd Edition, Institute for Collaborative Leadership and American Association of School Administrators, Sage Publications.

Ryan, J. (2003) *Leading Diverse Schools*, Dodrecht, Kluwer Academic Publishers.

Schlechty, P. C. (2005) *Creating Great Schools. Six Critical Systems at the Heart of Educational Innovation*, Toronto, J. Wiley&Sons.

Sergiovanni, T.J. (1996) *Moral Leadership. Getting to the Heart of School Improvement*, San Francisco, Jossey Bass.

Sergiovanni, T.J. (2005) *Strengthening the Heartbeat. Leading and Learning Together in Schools*, San Francisco, CA Jossey-Bass.

Shields, C. & Edwards, M. M. (2005) *Dialogue is not Just Talk: A New Ground for Educational Leadership*, New York, P. Lang.

Shields, M. C. (2003) *Good Intentions are not Enough. Transformative Leadership for Communities of Difference*, Lanham, MD, Scarecrow Press.

Shields, M. C. (2013) *Transformative Leadership in Education: Equitable Change in an Uncertain and Complex World*, New York, Routledge.

Shuttleworth, D.E. (2003) *School Management in Transition. Schooling on the Edge*, New York, Routledge Falmer.

Smith, S.C.& Piele, P.K. (eds) (2006) *School Leadership. Handbook for Excellence in Student Learning*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press.

Smyth, J. (ed.) (1989) *Critical perspectives on educational leadership*. New York, Falmer Press.

Snowden, P.E., & Gorton, R.A. (1998) *School Leadership & Administration. Important Concepts, Case Studies & Simulations*, Toronto, McGraw Hill.

Southworth, G. (2004) *Primary School Leadership in Context: Leading Small, Medium and Large Sized Schools*, London, New York, Routledge Falmer.

Stagich, T. (2006) *Collaborative Leadership and Global Transformation: Developing Collaborative Leaders and High Synergy Organizations*. Global Leadership Resources.

Strike, A., K. (2007) *Ethical Leadership in School: Creating Community in an Environment of Accountability*, London, Sage.

Tomlinson, C.A. & Allan, S.D. (2000) *Leadership for Differentiating Schools and Classrooms*, Alexandria, VA, ASCD.

Taysum, A. (2010) *Evidence-Informed Leadership in Education*, London, Continuum.

Tomlinson, H. (2004) *Personal Growth for Professional Development*, London, Sage.

West-Burnham, J. (2009) *Rethinking Educational Leadership. From Improvement to Transformation*, New York, Continuum.

Woods, A. P. (2005) *Democratic Leadership in Education*, London, Sage Publications.

Wong, K.K., & Nicotera, A. (eds) (2007) *Successful Schools and Educational Accountability. Concepts and Skills to Meet Leadership Challenges*, Toronto, Pearson.

4. Κλίμα και Σχέσεις στο σχολείο

Το «Κλίμα και οι Σχέσεις στο σχολείο» αποτελούν μια από τις βασικές παραμέτρους της σχολικής ζωής και της ποιότητας στην εκπαίδευση και θεωρούνται ως περιοχή αιχμής καθώς συνδέονται με τα κρίσιμα ζητήματα όπως αυτά της σχολικής βίας και της παραβατικότητας.

Η βιβλιογραφία που ακολουθεί είναι ενδεικτική γύρω από ένα πεδίο που τα τελευταία χρόνια απασχολεί με ιδιαίτερο παιδαγωγικό, κοινωνικό και ερευνητικό ενδιαφέρον την ελληνική εκπαίδευση.

Βιβλιογραφία

4Α.Ελληνόγλωσση

Αρτινοπούλου, Β. (2001) *Βία στο Σχολείο. Ερευνες και Πολιτικές στην Ευρώπη*, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Boulton, M., Καρέλλου, Ι. Λανίτη, Ι. Μανούσου, Β. & Λεμονή, Ο. (2001) Επιθετικότητα και Θυματοποίηση Ανάμεσα στους Μαθητές των Ελληνικών Δημοτικών Σχολείων, *Ψυχολογία*, 8(1), 12-29.

Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου, Α. (επιμ.) (2010) *Ομαδική Βία και Επιθετικότητα στα Σχολεία*, Αθήνα, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Γκότοβος, Α.Ε. (2002) *Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση: Επικοινωνία και Κοινωνική Μάθηση στο Σχολείο*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Γεωργίου, Σ. (2000) *Σχέση Σχολείου- Οικογένειας και Ανάπτυξη του Παιδιού*, Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Chiland, C. (1993) *Το Παιδί, η Οικογένεια, το Σχολείο*, Αθήνα, εκδόσεις Πατάκη.

Courtecuisse, V. (1998) *Βία στο Σχολείο. Βία του Σχολείου*, Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Δεληγιάννη-Κουγιουμτζή, Β. (2005) *Ταντότητες Φύλου, Εθνικές Ταντότητες και Σχολική Βία: Ερευνώντας τη Βία και τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Χώρο*, Ενδιάμεση Έκθεση του Προγράμματος Πυθαγόρας. Περίοδος 1/3/2004-31/3/2005.

Dowling, E. & Osborne, E. (2001) *Η Οικογένεια και το Σχολείο: Μια Συστημική Προσέγγιση από Κοινού σε Παιδιά με Προβλήματα*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

ΕΠΙΨΥ & ΟΚΑΝΑ (2000) *Ελληνες Μαθητές Υγεία, Σχολείο, Οικογένεια. Παγκόσμια Έρευνα για την Υγεία των Μαθητών στο Μαθητικό Πληθυσμό*, Αθήνα.

ΕΠΙΨΥ (2006) *Εφηβοι και Σχολικό Περιβάλλον*, Αθήνα.

Καϊσέρογλου, Ν., Καλλιώτης, Π. & Κολοβός, Γ. (2002) *Η Φύση και η Εκταση της Σχολικής Επιθετικότητας και Κακοποίησης στους Μαθητές από 8 έως 12 Ετών*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρη.

Κωστάκης, Δ., Μουρελή, Ε., Μπίμπου, Ι., Μπουτουλούση, Ε., Αλεξανδρή, Χ., Γκέσογλου, Ε., Καραμανώλη, Κ., Καρπούζα, Α. & Σπανοπούλου, Ε. (2010) *Αναστοχαστική Πράξη. Ο Αποκλεισμός στο Σχολείο*, Αθήνα, εκδόσεις Νήσος.

Ματσαγγούρας, Η. & Πούλου, Μ. (2009) «Σχέσεις Σχολείου και Οικογένειας. Συγκριτική Παράθεση Απόψεων Εκπαιδευτικών και Γονέων», *Μέντορας*, 11, 27-41.

Μπεζέ, Λ. (1998) (Επιμ.) *Βία στο Σχολείο. Βία του Σχολείου*, Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Μπίμπου-Νάκου, Ι. & Στογιαννίδου, Α. (2007) *Πλαίσια Συνεργασίας Ψυχολόγων και Εκπαιδευτικών για την Οικογένεια και το Σχολείο*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Μπρούζος, Α. (2003) «Συνεργασία Σχολείου- Γονέων από τη Σκοπιά των Εκπαιδευτικών», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 64-65, 68-86.

Μπρούζος, Α., Μισαηλίδη, Π., Εμβαλωτής, Α. Ευκλείδη, Α. (επιμ.) (2007) «Σχολείο και Οικογένεια», *Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδας*, τόμος 6 Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2006) *Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις στην Επικοινωνία Σχολείου-Οικογένειας και Κοινότητας*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός.

Olweus, D. (2009) *Εκφοβισμός και Βία στο Σχολείο*, Αθήνα, εκδόσεις ΕΨΥΠΕ.

Παπαγιαννίδου, Χ. (2000) «Σχέσεις Γονέων και Δασκάλων στην Προσχολική Εκπαίδευση», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 75-83.

Παπάζογλου, Μ. (1984) *Σχέσεις Σχολείου-Οικογένειας*, Αθήνα, εκδόσεις Επικαιρότητα.

Πασιαρδής, Γ. (2001) *Το Σχολικό Κλίμα: Θεωρητική Ανάλυση και Εμπειρική Διερεύνηση των Βασικών Παραμέτρων του*, Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω Γ. Δαρδανός.

Πούλου, Μ. & Παπαγιαννίδου, Η. (2009) «Αντιλήψεις Γονέων για τη Σχέση Σχολείου Οικογένειας», *Επιστήμες της Αγωγής*, 1, 41-56.

Rigby, K. (2008) *Σχολικός Εκφοβισμός*, Αθήνα, εκδόσεις Τόπος.

Συμεού, Α. (2003) «Σχέσεις Σχολείου- Οικογένειας: Έννοιες, Μορφές και Εκπαιδευτικές Συνεπαγωγές», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 36, 101-113.

Τσίγκανου, Ι., Δασκαλάκη, Κ., Τσαμπαρλή, Δ. (2004) *Εικόνες και Αναπαραστάσεις Βίας στο Ελληνικό Σχολείο*, Αθήνα, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Ψάλτη, Α. & Γαβριηλίδου, Μ. (1995) «Συνεργασία Γονιών-Σχολείου: Πραγματικότητα ή Ουτοπία στην Ελλάδα», (μέρος 1^ο), *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 85, 71-75.

Ψάλτη, Α. & Γαβριηλίδου, Μ. (1995) «Συνεργασία Γονιών-Σχολείου: Πραγματικότητα ή Ουτοπία στην Ελλάδα», (μέρος 2^ο), *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 86, 57-60.

4B. Ξενόγλωσση

Adelman, H. & Taylor, L. (2007) *Fostering School, Family and Community Involvement*, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://hamfish.org>

Allen, J. (2007) *Creating Welcoming Schools: A Practical Guide to Home-School Partnership with Diversity Families*, New York, Teachers College Press.

Barth, R. (1990) *Improving Schools from Within: Teachers, Parents and Principals Can Make a Difference*, San Francisco, Jossey-Bass Inc. Publishers.

Barrett, M. & Trevitt, J. (1991) *Attachment Behaviour and The School Child: An Introduction to Educational Therapy*, London, Tavistock, Routledge.

Benbenishty R.& Astor, R.A. (2005) *School Violence in Context*, Oxford University Press.

Berger, E. (2004) *Parents as Partners in Education. Families and Schools Working Together*, New Jersey, Pearson Merrill Prentice Hall.

Blamires, M., Robertson, C. & Blamires, J. (1997) *Parent Teacher Partnership*, London, David Pulton Publishers.

Booth, A. & Dunn, J. (1996) *Family School Links: How Do they Affect Educational Outcomes*, New Jersey, Lawrence Erlbaum.

Bryk, A. & Driscoll, M. E. (1988) *The School as Community: Theoretical Foundations, Contextual Influences and Consequences for Students and Teachers*, Madison, University of Wisconsin, National Center on Effective Secondary Schools.

Bryk, A.& Schneider, B. (2002) *Trust in Schools*, New York, Russell Sage Publications.

Jones, B. L. & Maloy, R.W. (1988) *The Partnership for Improving Schools*, New York, Greenhouse Press.

Chauncey, C. (2005) *Recruiting, Retaining and Supporting Highly Qualified Teachers*, Harvard Educational Press.

Chistenson, S. L. & Sheridan, S. M. (2001) *Schools and Families: Creating Essential Connections for Learning*, New York, The Guilford Press.

Coleman, P. (1998) *Parent, Student and Teacher Collaboration: The Power of Three*, London, Paul Chapman.

Crozier, G. (2000) *Parents and School: Partners or Protagonists?*, London, Trentham Books.

Devine, J. & Cohen, J. (2007) *Making our Schools Safe: Strategies to Protect Children and Promote Learning*, New York, Teachers College Press.

- Dixon, R. (2011) *Rethinking School Bulling: Towards an Integrated Model*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Douglas, J.W.B. (1976) *The Home and the School: A Study of Ability and Attainment in the Primary School*, London, Panther.
- Epstein, J. (2001) *School, Family and Community Partnership: Preparing Educators and Improving Schools*, Boulder Colorado, Westview Press.
- Epstein, J. et. al (2002) *School, Family and Community Partnerships: Your Handbook for Action*, California, Thousand Oaks.
- Field, B. & Field, T. (1994) *Teachers as Mentors: A Practical Guide*, London, The Falmer Press.
- Freiberg, J. H. (ed.) (1999) *School Climate: Measuring, Improving and Sustaining Healthy Learning Environment*, London, Falmer.
- Fullen, M. G. & Hargreaves, A. (1991) *What's Worth Fighting for? Working Together for your School*. Torondo, Ontario Public Scholl Teachers Federation.
- Halpin, A. W. & Croft, D.D. (1963) *The Organizational Climate of Schools*, Midwest Administration Center, University of Chicago.
- Henderson, A.T., & Mapp, K.L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory. Available at: <http://www.sedl.org/pubs/catalog/items/fam33.html>
- Hiatt-Micheal, D. (2001) *Promising Practices for Family Involvement in Schools*, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://books.google.gr>
- Howard, E. Howell, B. & Brailnard, E. (1987) *Handbook for Conducting School Climate: Improving Projects*, Bloomington, IN: Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Howes, C. & Ritchie, S. (2002) *A Matter of Trust: Connecting Teachers and Learners in the Early Childhood Curriculum*, New York, Teacher's College Press.
- Hoy, W., Tarter, J. C. & Kottkamp, B. (1991) *Open School- Healthy Schools: Measuring Organizational Climate*, London, Sage.

Kerns, K.A. & Richardson, Rh.A. (2005) *Attachment in Middle Childhood*, New York, London, The Guilford Press.

Manke, M. Ph. (1997) *Classroom Power Relations: Understanding Student- Teacher Interaction*, Mahwah N.J., Lawrence Erlbaum Associates.

McCaleb, S.P. (1994) *Building Communities of Learners: A Collaboration Among Teachers, Students, Families and Community*, Mahwah, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates.

Mendle, A. N. (2001) *Connecting with Students*, Alexandria, V. A. Association for Supervision and Curriculum Development.

Miller, A. (2003) *Teachers, Parents and Classroom Behaviour: A Psychosocial Approach*, Berkshire, Open University Press.

Monks, C. & Coyne, I. (2010) *Bulling in Different Contexts*, Cambridge, Cambridge University Press.

Olweus, D. (1993) *Bulling at School: What we Know and What we Can Do*, Oxford, Blackwell.

Pianta, R.C. (1999) *Enhancing Relationships Between Children and Teachers*, Washington, DC, American Psychological Association.

Pianta, R.C. (2001) *Student- Teacher Relationship Scale*, Lutz FL, Psychological Assessment Recourses, Inc.

Porter, L. (2007) *Student Behavior: Theory and Practice for Teachers*, Crows Nest, N.S.W. Allen& Unwin.

Porter, L. (2008) *Teacher-Parent Collaboration: Early Childhood to Adolescence*, Victoria, ACER Press.

Preble, B. & Gordon, R. (2011) *Transforming School Climate and Learning: Beyond Bulling and Compliance*, Thousand Oaks, London, Corwin.

Randal, P. E. (1991) *The Prevention of School- based Bulling*, Hull, University of Hull.

Rigby, K. (2002) *New Perspectives on Bulling: How Parents and Educators can Reduce Bulling at Scholl*, London, Wiley.

- Rigby, K. (2008) *Children and Bulling*, Victoria: Blackwell Publishing.
- Riley, Rh. (2011) *Attachment Theory and Teacher-Student Relationship: A Practical Guide for Teachers, Teachers Educators and School Leaders*, New York, Routledge.
- Ross, D. M. (2002) *Children Bulling and Teasing: What Scholl Personnel, Other Professionals and Parents Can Do*, Alexandria, VA, American Counseling Association.
- Sanders, M. (2005) *Building school-community partnerships: Collaboration for student success*, Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Sanders, Ch. & Rhye, G. (2004) *Bulling: Implication for the Classroom*, California, London, Elsevier Academic Press.
- Sarason, B.S. (1971) *The Culture of the School and the Problem of Change*, Boston, Allyn & Bacon.
- Schneider, B.H. (2000) *Friends and Enemies: Peer Relations in Childhood*, New York, Oxford University Press.
- Sergiovanni, T.J. (1994) *Building Community in Schools*, San Francisco, Jossey-Bass.
- Smith, P.K.& Thomson, D.A. (eds.) (1991) *Practical Approaches to Bulling*, London, David Fulton.
- Smith, P.K. (ed.) (2003) *Violence in Schools: The Response in Europe*, London, Routledge Falmer.
- Smith, P. K. Pepler, D. & Rigby. K. (eds.) (2004) *Bulling in Schools: How Successful Can Interventions Be?*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Sullivan, K., Cleary, M. & Sullivan, G. (2004) *Bulling in Secondary Schools*, London, Paul Chapman.
- Swearer, S.M., Espelage, D.L.& Napolitano, S.A. (2009) *Bulling Prevention and Intervention: Realistic Strategies for Schools*, New York, Guilford Press.
- Thompson, D.& Sharp, S. (1994) *Improving Schools: Establishing and Integrating Whole School Behaviour Policies*, London, Fulton Publishers.

Todd, L. (2007) *Partnerships for Inclusive Education: A Critical Approach to Collaborative Working*, London, Routledge.

Watkins, C. & Wagner, P. (2000) *Improving Schools Behaviour*, London, Paul Shapman Publishing Ltd.

Wessler, L. St. (2003) *The Respectful School: How Educators and Students Can Conquer Hate and Harassment*, Alexandria, VA, Virginia, USA, Association for Supervision and Curriculum Development.

5. Βιβλιογραφία Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης

5Α. Ελληνόγλωσση

Αγιακλή, Χ. (2003) «Αξιολόγηση: Ελεγκτική Διαδικασία ή Ουσιαστική Λειτουργία;», *Aspects*, 72, 41-43.

Αδαλόγλου-Παπαδογιάννη, Κ. (1993) «Η Έρευνα που Προσανατολίζεται στη Σχολική Τάξη. Κατευθύνσεις και Εφαρμογές», *Φιλολόγος*, 74, 275-285.

Αθανασιάδης, Χ. (2001) «Εκπαιδευτικά Συνδικάτα και Αξιολόγηση 1982-2000», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείων: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 146-153, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Αθανασίου, Λ. (1993) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού στο Σχολείο», *Η Αμφισβήτηση των Εξετάσεων και των Βαθμών στο Σχολείο: Επιχειρήματα και Ανεπιχειρήματα*, 229-254, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρη.

Αθανασίου, Λ. & Γεωργούση, Κ. (2006) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Προβλήματα και Προοπτικές», *Πρακτικά 1^{ου} Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Το Ελληνικό Σχολείο και οι Προκλήσεις της Σύγχρονης Κοινωνίας*, Ιωάννινα, 12-15/5/2006.

Ανδρεαδάκης, Ν., Ξανθάκου, Γ., κ.ά. (2005α) «Θέση και Ρόλος των Διευθυντών Σχολείων Α'/θμιας και Β'/θμιας Εκπαίδευσης Αναφορικά με την Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών», *Εκπαιδευτική- Σχολική Ψυχολογία*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός.

Ανδρεαδάκης, Ν., Ξανθάκου, Γ., κ.ά. (2005β) «Αυτοαξιολόγηση Μαθητή ως Διαδικασία Αυτοπροσδιορισμού του στο Σχολείο», *Εκπαιδευτική- Σχολική Ψυχολογία*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός.

Ανδρεαδάκης, Ν., Ξανθάκου, Γ., κ.ά. (2005γ) «Ερευνητές της Εκπαίδευσης- Εκπαιδευτικοί της Δράσης: Σχέση Αλληλεπίδρασης ή Γραμμική Σχέση;» *Εκπαιδευτική- Σχολική Ψυχολογία*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός.

Ανδρέου, Α. (1993) «Η Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 20, 10-12.

Ανδρέου, Α. (2003) «Τάσεις και Προσεγγίσεις για την Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, 30, 20-23.

Αραμπατζής, Δ. (2002) «Η Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση: Μια Πρόταση», *Τα Εκπαιδευτικά*, 63-64, 190-193.

Ασβεστόπουλος, Π. (1989) «Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Αναγκαιότητα, Χρησιμότητα, Μορφές και Παράμετροι της Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου», *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Μετεκπαίδευση και Επιμόρφωση του Μαθηματικού*, 73-95, Θεσσαλονίκη, Ε.Μ.Ε. – Παράρτημα Κεντρικής Μακεδονίας.

Βαϊνάς, Κ. (2001) «Προσπάθειες Ελαχιστοποίησης της Υποκειμενικότητας στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 488-494, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Βαρνάβα-Σκούρα, Τ. (1989) *Θέματα Γνωστικής Ανάπτυξης, Μάθησης και Αξιολόγησης*, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήσης.

Βεκ, Χ. (1986) *Αξιολόγηση και Βαθμολογία στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, Αθήνα, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

Βεργίδης, Δ. (1991) «Προϋποθέσεις για μια Αποτελεσματική Αξιολόγηση της Σχολικής Πρακτικής», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 13, 19-22.

Βεργίδης, Δ. (2001) «Η Συμβολή της Αξιολόγησης στην Εκπαιδευτική Πολιτική», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 40-60, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Βέρδης, Α. (2001) «Αξιολόγηση, Εκπαιδευτικό Έργο, Ποιότητα: Αποσαφηνίσεις και Συσχετίσεις», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 97-106, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Βερέβη, Α. (2003) «Η Συμβολή του Εκπαιδευτικού στην Αξιολόγηση και Βελτίωση του Εκπαιδευτικού Έργου», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, 30, 23-26.

Βλαντή, Μ. & Θεοδωρόπουλου, Α. (1995) *Αξιολόγηση Προγραμμάτων Κατάρτισης*, Αθήνα, ΕΛΚΕΠΑ.

Γέρος, Θ. (1991) *Σχολική Αποτυχία*, Αθήνα, εκδόσεις Βιβλιογονία.

Γκανάκας, Ι. (2005). «Η αξιολόγηση του έργου του σχολείου», Καψάλης, Α. (επιμ.) *Οργάνωση και Διοίκηση Σχολικών Μονάδων*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Γκότοβος, Θ., Μαυρογιώργος, Γ. & Παπακωνσταντίνου, Π. (1986) *Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη*, Αθήνα, εκδόσεις Σύγχρονη Εκπαίδευση.

Γρόλλιος, Γ. & Τζήκας, Χ. (2001) «Θέσεις και Αντιθέσεις για την Αξιολόγηση στο «Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 137-145, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Δεληγιάννη, Α. (2002) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού στα Πλαίσια Σύγχρονων Απόψεων της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 33, 28-44.

Δεληγιάννη, Α. (2003) «Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου και των Εκπαιδευτικών», *Aspects*, 72, 29-40.

Δημαράς, Α. (1997) *Μια Πρόταση που Έγινε. Το Εθνικό Απολυτήριο. Τεκμήρια για την Ιστορία*, Αθήνα, εκδόσεις Ερμής.

Δημητρόπουλος, Ε. (1989) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Το Τι, το Πώς, το Γιατί, μια Οριοθέτηση της Προβληματικής της», *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Μετεκπαίδευση και Επιμόρφωση του Μαθηματικού*, 29-57, Θεσσαλονίκη, Ε.Μ.Ε. – Παράρτημα Κεντρικής Μακεδονίας.

Δημητρόπουλος, Ε. (1994) *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση. Μέρος Πρώτο: Η Αξιολόγηση της Εκπαίδευσης και του Εκπαιδευτικού Έργου*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρης.

Δημητρόπουλος, Ε. (1994) *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση. Μέρος Δεύτερο: Η Αξιολόγηση του Μαθητή*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρης.

Δημητρόπουλος, Ε. (1997) *Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρης.

Δούκας, Χ. (1997) *Εκπαιδευτική Πολιτική και Εξουσία: Η Περίπτωση της Αξιολόγησης των Εκπαιδευτικών (1982-1994)*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρης.

Δούκας, Χ. (2001) «Ποιότητα και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση: Συνοπτική Ερευνητική Επισκόπηση», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 1, 172-185.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000α) *Πρόταση περί Ευρωπαϊκής Συνεργασίας για την Αξιολόγηση της Ποιότητας στη Σχολική Εκπαίδευση*, COM(2000) 523 τελικό Βρυξέλλες, 03.08.2000.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000β) *Ευρωπαϊκή Έκθεση για την Ποιότητα της Σχολικής Εκπαίδευσης: Δεκαέξι Δείκτες Ποιότητας*, Βρυξέλλες, Μάιος 2000.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2004) *Η Οικοδόμηση του Κοινού μας Μέλλοντος, Προκλήσεις Πολιτικής, και Δημοσιονομικά Μέσα της Διευρυμένης Ένωσης 2007-2013*, COM(2004) 101 τελικό/2, Βρυξέλλες, 26.02.2004.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2005) *Πρόταση Σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Σχετικά με τις Βασικές Ικανότητες για τη Δια Βίου Μάθηση*, COM(2005) 548 τελικό, Βρυξέλλες, 10.11.2005.

Ευρωπαϊκό Πρότυπο Σχέδιο για την Αξιολόγηση της Ποιότητας της Σχολικής Εκπαίδευσης (1997) *Πρακτικός Οδηγός για την Αυτο-Αξιολόγηση*, Πρόγραμμα Σωκράτης, Δράση III.3.1.

Ζαβλανός, Μ. (1988) *Τέστ και Μετρήσεις*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρης.

Ζαβλανός, Μ. (2003) *Η Ολική Ποιότητα στην Εκπαίδευση*, Αθήνα, εκδόσεις Σταμούλης.

Ζαΐρη, Μ. (1996) «Μια Σύνθετη Πρόταση Αξιολόγησης των Συντελεστών της Εκπαίδευσης», *Σχολείο και Ζωή*, 10, 320-330.

Ζιαγάκης, Π. (1993) «Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου», *Λόγος και Πράξη*, 53, 122-127.

Ζουγανέλη, Κ. (2002) «Εσωτερική Αξιολόγηση και Προγραμματισμός του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα», *Aspects*, 71, 22-27.

Ζουγανέλη, Α., Καφετζόπουλος, Κ., Σοφού, Ε. & Τσάφος, Β. (2007) «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 13.

Ηλιού, Μ. (1991) «Ποιος Φοβάται την Αξιολόγηση», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 57, 58-63.

Ηλιού, Μ. (1993) «Αντιλήψεις και Πρακτικές Αξιολόγησης», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 69, 19-21.

Ηλιού, Μ. (1994) «Μία Καταγραφή Προβλημάτων στην Ελληνική Εκπαίδευση» (σχεδιάγραμμα), *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 76, 19-22.

Θεοφιλίδης, Χ. (1998) «Αυτοαξιολόγηση Σχολείου: Θεωρία και Πράξη», 12^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Δ.Ο.Ε.-Π.Ο.Ε.Δ.: *Η Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση*, Χίος, 22-23/4/1998, Αθήνα, Δ.Ο.Ε.

Καδιανάκη, Μ. (2002) «Ετεροαξιολόγηση και Αυτοαξιολόγηση ως Μέσο Διερεύνησης του Επικοινωνιακού Κλίματος της Σχολικής Τάξης. Ποιοτική Προσέγγιση», *Ο Εκπαιδευτικός ως Ερευνητής*, 367-374, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Καζαμίας, Α. & Κασσωτάκης, Μ. (1995) *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού*, Αθήνα, εκδόσεις Σείριος.

Καλαϊτζοπούλου, Μ. (2001) *Ο Εκπαιδευτικός ως Στοχαζόμενος Επαγγελματίας*, Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω.

Καπίδης, Π., Παύλου, Α., κ.ά. (2001) «Εσωτερική Αξιολόγηση και Προγραμματισμός του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 214-224, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Καραγεώργος, Δ. (2000) «Αξιολόγηση Σχολικής Μονάδας», *Επιθεώρηση Επιστημονικών και Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 3, 45-56.

Καρακατσάνης, Γ. (1994) *Θέματα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης*, Θεσσαλονίκη, Art of Text.

Καρατζιά & Σταυλιώτη, Ε. (1999) «Σχολική Αποτελεσματικότητα-Μια Συγκριτική Οικονομική Προσέγγιση», *Μέντορας*, 1, 49-76.

Κασσωτάκης, Μ. (1992) «Το Αίτημα της Αντικειμενικής Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου και τα Προβλήματά του», *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου –Βασική Κατάρτιση και Επιμόρφωση των*

Εκπαιδευτικών, 46-70, Αθήνα, Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων-Καθηγητών.

Κασσωτάκης, Μ. (2003) «Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου και των Εκπαιδευτικών», *Η λέσχη των εκπαιδευτικών*, 30, 3-8.

Κατσαρού, Ε. & Δεδούλη, Μ. (2008) *Επιμόρφωση και Αξιολόγηση στο Χώρο της Εκπαίδευσης*, στο Πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ/ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ/ΕΝΕΡΓΕΙΑ 2.1.1/Κατηγορία Πράξεων 2.1.1.στ: «Επιμόρφωση Στελεχών Διοίκησης της Εκπαίδευσης», Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Κατσαρού, Ε. & Τσάφος, Β. (2001) «Εφαρμόζοντας το Πειραματικό Πρόγραμμα Έσωτερική Αξιολόγηση και Προγραμματισμός Έργου στη Σχολική Μονάδα': Το Παράδειγμα των Διερευνητικών Πρακτικών», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 206-213, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

ΚΕΕ (2004) *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα – Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης*, Αδημοσίευτο Κείμενο Ομάδας Εργασίας του ΚΕΕ, Αθήνα, Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας.

Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ. (1995) *Κοινωνιολογική Ανάλυση της Ελληνικής Εκπαίδευσης: Οι Εισαγωγικές Εξετάσεις*, τόμος Ι, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ. (1996) *Κοινωνιολογική Ανάλυση της Αξιολόγησης και της Επίδοσης: Οι Εισαγωγικές Εξετάσεις*, τόμος ΙΙ, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Κοσμίδου-Hardy, Χ. (επιμ.)(2005) *Ποιότητα του Εκπαιδευτικού Έργου και Αξιολόγηση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Κότσιρα, Α. (2007) «Αξιολόγηση, Παρακολούθηση και Διασφάλιση της Ποιότητας στην Εκπαίδευση: Η Περίπτωση της Αποτύπωσης», *Η Ποιότητα του Εκπαιδευτικού Έργου: Από την Αποτύπωση του Συστήματος στο Σχεδιασμό Παρεμβάσεων*, Πρακτικά Συνεδρίου (15-16 Νοεμβρίου), Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Αθήνα 2007.

Κουλαϊδής, Β. (2006) *Αποτύπωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος σε Επίπεδο Σχολικών Μονάδων*, Αθήνα, Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας.

Κουλαϊδής, Β. & Κότσιρα-Ταμπακοπούλου, Α. (2005) «Διαδικασία αυτοαξιολόγησης σχολικής μονάδας», Μπαγάκης, Γ. (επιμ)

Αντοαξιολόγηση σχολικής μονάδας - Από το έργο του Ιωσήφ Σολομών, 75-94, Αθήνα, Μεταίχμιο.

Κουτελάκης, Χ. (2003) «Σκέψεις και Προτάσεις για την Υποστήριξη της Αξιολόγησης στην Εκπαίδευση», *Τα Εκπαιδευτικά*, 65-66, 250-257.

Κουτούζης, Μ. (2003) «Η Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση: Εξηγήσεις και Παρεξηγήσεις», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, 30, 28-29.

Κουτούζης, Μ. & Χατζηευστρατίου. Ι. (1999) «Αξιολόγηση στην Εκπαιδευτική Μονάδα», *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων*, Τόμος Γ', Πάτρα, εκδόσεις Ε.Α.Π.

Κουτσιαύτης, Ε. (1993) *Η Αξιολόγηση στη Διαδικασία Μάθησης και Επιλογής*, Θεσσαλονίκη.

Κρουστάλλης, Θ. (2002) «Η Αξιολόγηση δεν Αφορά τους Εκπαιδευτικούς», *Θέματα Παιδείας*, 8, 16-18.

Κυριαζή, Ο. (2002) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου και των Εκπαιδευτικών στο Πλαίσιο του Νέου Νόμου 2986/2002», *Επιστήμες της Αγωγής*, 3/2002, 23-30.

Κυριακίδης, Λ. (2001) «Συμμετοχική Αξιολόγηση Σχολικής Μονάδας για Σκοπούς Βελτίωσης της Αποτελεσματικότητάς της», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση: Πώς;* 250-261, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Κυρίδης, Α. (1997) *Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση και η Πρόσβαση στο Πανεπιστήμιο 1955-1985*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Κωνσταντίνου, Χ. (2000) *Η Αξιολόγηση της Επίδοσης του Μαθητή ως Παιδαγωγική Λογική και Σχολική Πρακτική*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Λάμνιαν, Κ.& Τσατσαρώνη, Α. (1999) «Σχολική Γνώση και Πρακτικές Αξιολόγησης: Ο Ρόλος τους σε Σχέση με την Αποτυχία στο Σχολείο και τον Κοινωνικό Αποκλεισμό», *Σχολική Αποτυχία και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Πρακτικά Η' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου*, 125-154, Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Λάμνιαν, Κ. (1997) «Η Αξιολόγηση του Μαθητή: Διαφοροποιημένες Σημασιοδοτήσεις της Έννοιας», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 26, 7-36.

Λάμνιαν, Κ. (2001) «Εκπαιδευτική Αξιολόγηση: Από τις Μεροληψίες της 'Αντικειμενικότητας' στη Ρευστότητα των Αυθύπαρκτων Λογικών», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 79-88, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχιμο.

Λάμνιαν, Κ. (2002) «Κοινωνιολογική Ανάλυση Διαφοροποιημένων Εκπαιδευτικών Πρακτικών», *Μέντορας*, (ηλεκτρονικό περιοδικό, www.pi-schools.gr/download/publications/mentor/mentoras5.zip), 5, 82-102.

Λάμνιαν, Κ. (2004) *Πλαίσιο Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών και Στελεχών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Αξιολόγησης.

Λαμπρόπουλος, Χ., Σπινθουράκη, Ι., κ.ά. (2001) «Μοντέλα Αξιολόγησης σε μια Πολυπολιτισμική Κοινωνία: Οι διεθνείς Τάσεις και η Ελληνική Προοπτική», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 127-136, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχιμο.

Μαρκατάτος, Π. (1992) «Η Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών» (έρευνα), *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 4-5, 41-49.

Μαρκόπουλος, Ι. & Λουριδάς, Π. (2010) «Κριτική Προσέγγιση Νέων Κανόνων Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου», *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 14, 25-41.

Ματθαίου, Δ. (2000) *Οδηγός Αποτίμησης και Σχεδιασμού του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Αξιολόγησης (τρεις τόμοι).

Ματθαίου, Δ. (2007) *Συγκριτική Σπουδή της Εκπαίδευσης, τόμος ΙΙ, Ζητήματα Διεθνούς Εκπαιδευτικής Πολιτικής –Ιστορικές Καταβολές, Σύγχρονες Τάσεις και Προοπτικές*, Αθήνα, ΕΣΠΑΙΔΕΠΕ.

Ματθαίου, Δ. (2007) «Ποιότητα στην Εκπαίδευση-Ιδεολογικές Ορίζουσες, Εννοιολογήσεις και Πολιτικές- Μια Συγκριτική Θεώρηση», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 13, 10-32.

Μαυρογιώργος, Γ. (1992α) «Η Αξιολόγηση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση και η Ευρεία Συναίνεση», *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Βασική Κατάρτιση και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών-Διήμερο της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε.*, 86-106, Αθήνα, Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων – Καθηγητών.

Μαυρογιώργος, Γ. (1992β) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου και το Ψευδεπίγραφο Π. Δ.», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 66, 13-24.

Μαυρογιώργος, Γ. (1993) *Εκπαιδευτικοί και Αξιολόγηση*, Αθήνα, εκδόσεις Σύγχρονη Εκπαίδευση.

Μαυρογιώργος, Γ. (2001) *Σχολείο: Διδασκαλία και Αξιολόγηση*, Γιάννενα, εκδόσεις Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Μαυρογιώργος, Γ. (2003) «Γιατί Τόση ‘Συζήτηση’ για την Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού;», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, 30, 26-28.

Μιχαήλ, Κ., Σαββίδης, Ι., κ. ά. (2003) «Η Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών Λειτουργών: Μία Νέα Προσέγγιση», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 36, 60-81.

Μπαγάκης, Γ. (επιμ.) (2001) *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου*, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Μπαγάκης, Γ., Δεμερτζή, Κ., Μπινιάρη, Λ., Γεωργιάδου, Σ., Σκουτίδας, Λ., Τσεμπερλίδου, Μ. & Κοσμίδης, Π. (2005) «Ηγεσία για τη Μάθηση με Μεθόδους Αυτοαξιολόγησης Σχολικής Μονάδας. Ένα Νέο Ελληνικό Ξεκίνημα», Μπαγάκης, Γ. (επιμ.) *Επιμόρφωση και Επαγγελματική Ανάπτυξη του Εκπαιδευτικού*, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Μπαγάκης, Γ. (επιμ.) (2006) *Αυτοαξιολόγηση Σχολικής Μονάδας: Από το έργο του Ιωσήφ Σολομών στις Σημερινές Προσπάθειες στην Ελλάδα και Αλλού*, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Μπαγάκης, Γ. (επιμ.) (2006α) *Εκπαιδευτικές Αλλαγές, η Παρέμβαση του Εκπαιδευτικού και του Σχολείου*, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Μπαγάκης, Γ., Δεμερτζή, Κ. & Σταμάτης, Θ. (επιμ.) (2007) *Ένα Σχολείο Μαθαίνει. Η Αυτοαξιολόγηση και η Ανάπτυξη ενός Σχολείου στο Πλαίσιο του Διεθνούς Προγράμματος Caroe Vitam. Leadership for Learning*, Αθήνα, εκδόσεις Λιβάνη.

Μπακαλμπάση, Ε. Φωκάς, Ε. & Δημητρίου Ι. (2011) «Αξιολόγηση και Εσωτερική Πολιτική της Εκπαιδευτικής Μονάδας. Μια Σχέση που Διασφαλίζει την Αναβάθμιση της Παρεχόμενης Εκπαίδευσης», *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 15, 93-106.

Μπουζάκης, Σ. (1990) «Θεωρία και Πράξη των Συστημάτων Αξιολόγησης των Μαθητών σε Επιλεγμένα Ευρωπαϊκά Συστήματα», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 55, 87-96.

Μπουζάκης, Σ. (1998) «Η Αξιολόγηση στο Σύγχρονο Κόσμο: Μια Ιστορικο-συγκριτική Προσέγγιση», 12^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Δ.Ο.Ε.-Π.Ο.Ε.Δ.: *Η Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση*, Χίος, 22-23/4/1998, Αθήνα, Δ.Ο.Ε.

Μποφυλάτος, Σ. (2000) «Η Εσωτερική Αξιολόγηση και οι Επιδράσεις της στη Διαμόρφωση της Ταυτότητας του Έλληνα Εκπαιδευτικού», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 29-33.

Μποφυλάτος, Σ. (2001) «Διαδρομές με την Εσωτερική Αξιολόγηση», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 166-176, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Μποφυλάτος, Σ. (2002) «Η Εσωτερική Αξιολόγηση και ο Έλληνας Εκπαιδευτικός», *Ο Εκπαιδευτικός ως Ερευνητής*, 439-447, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Μωραΐτης, Γ. (2002) «Η Αξιολόγηση είναι Εκπαιδευτικό Πρόβλημα;», *Θέματα Παιδείας*, 10-11, 125-142.

MacBeath J., Schratz M., Meuret D. & Jacobsen L. (2005) *Η Αυτοαξιολόγηση στο Ευρωπαϊκό Σχολείο. Πώς Άλλαξαν Όλα*, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Mager, R. (1995) *Διδακτικοί Στόχοι και Διδασκαλία*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη.

McDonald, B. (1989) «Η Αξιολόγηση και ο Έλεγχος της Εκπαίδευσης», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 11, 127-145.

Νεράτζης, Ι. (2001) «Τα Προβλήματα που Επισημαίνονται κατά την Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου και η Μετατροπή τους σε Προγράμματα Επιμόρφωσης», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 118, 89-100.

Νούτσος, Μ. (2001/2002) «Εκπαιδευτικοί και Φαντάσματα Αξιολόγησης», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 60, 24-29.

Ξανθάκου, Γ., Τσινάς, Ε., κ.ά. (2000) «Στάσεις και Αναπαραστάσεις των Εκπαιδευτικών Α' βμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσων και Κυκλάδων Σχετικά με την Αξιολόγησή τους», *Ελληνική και Εκπαιδευτική Έρευνα, Πρακτικά του 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου*, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός.

Ξανθάκου, Γ., Τσινάς, Ε., κ.ά. (2002) «Ο Εκπαιδευτικός και οι Στάσεις του Απέναντι στην Αξιολόγησή του: Μια Παθογένεια του Σχολείου;» *Εκπαιδευτική, Οικογενειακή και Πολιτική Ψυχοπαθολογία, Τόμος δ': Διαστάσεις Παθογένειας στο Κοινωνικοπολιτικό Πλαίσιο*, 171-185, Αθήνα, εκδόσεις Ατραπός.

Εωχέλλης, Π. (2006) *Ο Εκπαιδευτικός στο Σύγχρονο Κόσμο*, Αθήνα, εκδόσεις Τυπωθήτω- Γ. Δαρδανός.

Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. (1992) *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου*, Αθήνα, Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Εκπαιδευτικών.

Ορφανού, Α. (2000) «Η Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα από το 1976», *Νέα Παιδεία*, 95, 164-173.

Παπαδημητράκοπουλος, Β. (2006) «Για μια Εσωτερική Αξιολόγηση της Σχολικής Μονάδας», *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 6, 43-59.

Παλαιοκρασάς, Σ., Δημητρόπουλος, Σ., Κωστάκη, Α. & Βρετάκου, Β. (1997) *Αξιολόγηση της Εκπαίδευσης: Ευρωπαϊκές Τάσεις και Πρόταση για ένα Πλαίσιο Ελληνικής Πολιτικής*, Κέντρο Πολιτικής Έρευνας και Επιμόρφωσης, Αθήνα, εκδόσεις Ίων.

Παμουκτσόγλου, Α. (2001) «Αποτελεσματικό Σχολείο. Χαρακτηριστικά και Αντιλήψεις σε μια Προσπάθεια Αξιολόγησή του», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, (ηλεκτρονικό περιοδικό, www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teyxos5), 5, 81-90.

Παπαγρηγορίου, Γ. (1985) «Η Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση και η Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 25, 88-95.

Παπαδάκη, Μ. (1994) «Η Αξιολόγηση του Έργου του Εκπαιδευτικού», *Τα Εκπαιδευτικά*, 34-35, 13-20.

Παπαδόπουλος, Χ. (1996) «Και Πάλι για την Αξιολόγηση», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 37, 18-23.

Παπαϊωάννου, Χ. (2003) «Πρόταση για την Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Προσωπικού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», *Εκπαιδευτικοί Προβληματισμοί*, 10, 43-47.

Παπακωνσταντίνου, Π. (1989) «Αξιολόγηση Μαθητών-Εκπαιδευτικών και Κοινωνική Δυναμική», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 1, 14-15.

Παπακωνσταντίνου, Π. (1993) *Εκπαιδευτικό Έργο και Αξιολόγηση στο Σχολείο*, Αθήνα, εκδόσεις Έκφραση.

Παπαμιχαήλ, Γ. (1985) «Αξιολόγηση και Εκπαιδευτική Πράξη», *Νέα Παιδεία*, 33, 35-42.

Παπαναούμ, Ζ. (2000) «Η Βελτίωση του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα: Θεωρητικό Πλαίσιο και Πρακτικές Προεκτάσεις», Παπαναούμ, Ζ. (επιμ.) *Ο προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα*, 11-21, Θεσσαλονίκη.

Παπαναστασίου, Κ. (1993) *Μέτρηση και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση*, Λευκωσία, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.

Παπασταμάτης, Α. (2001) «Αξιολόγηση του Έργου των Εκπαιδευτικών», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 31, 37-64.

Παπαστεργίου, Θ. & Κοτζαγκιόζη, Ε. (2002) «Η Αναγκαιότητα της Εσωτερικής Αξιολόγησης για την Αποτελεσματικότητα της Σχολικής Μονάδας», *Το Σχολείο και το Σπίτι*, 447, 498-502.

Πασιαρδής, Π. (1994) «Προς Ένα Σύστημα Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου», *Νέα Παιδεία*, 72, 15-33.

Πασιαρδής, Π. (1996) *Η Αξιολόγηση του Έργου των Εκπαιδευτικών*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρης.

Πασιαρδής, Π. (1997) «Η Συμβολή της Αξιολόγησης των Εκπαιδευτικών στην Αναβάθμιση της Εκπαίδευσης», *Εκπαιδευτικό Συνέδριο: Αναβάθμιση της Δημόσιας Μέσης Εκπαίδευσης*, 92-100, Λευκωσία, Ο.Ε.Λ.Μ.Ε.Κ.

Πασιαρδής, Π., Σαββίδης, Ι. & Τσιάκκιρος, Α. (2005) *Η Αξιολόγηση του Διδακτικού Έργου των Εκπαιδευτικών. Από τη Θεωρία στην Πράξη*, Αθήνα, εκδόσεις Έλλην.

Πασιάς, Γ. (2007) «Το Διακύβευμα της 'Ποιότητας' στην Εκπαιδευτική Πολιτική της ΕΕ, Πολιτικές Σύγκλισης, Συστήματα Αποτίμησης και Τεχνολογίες Επιτήρησης» *Η Ποιότητα του Εκπαιδευτικού Έργου: από την Αποτύπωση του Συστήματος στο Σχεδιασμό Παρεμβάσεων*, Πρακτικά Συνεδρίου (15-16 Νοεμβρίου), Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Αθήνα 2007.

Πασιάς, Γ. (2006α) *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση. Θεσμικός λόγος και Εκπαιδευτική Πολιτική (1950-1999)*, τόμος Α', Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Πασιάς, Γ. (2006β) *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση. Θεσμικός λόγος και πολιτικές (2000-2006)*, τόμος Β', Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

Περσιάνης, Π. (1997) «Τρία Μοντέλα Αξιολόγησης των Σχολικών Μονάδων και των Εκπαιδευτικών», *Εκπαιδευτικό Συνέδριο: Αναβάθμιση της Δημόσιας Μέσης Εκπαίδευσης*, 101-113, Λευκωσία, Ο.Ε.Λ.Μ.Ε.Κ.

Περσιάνης, Π. (1998) «Η Εκπαιδευτική Αξιολόγηση στις Η.Π.Α. και την Αυστραλία», 12^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Δ.Ο.Ε.-Π.Ο.Ε.Δ.: *Η Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση*, Χίος, 22-23/4/1998, Αθήνα, Δ.Ο.Ε.

Πουλίδης, Α. (1994) «Οι Επιδόσεις στην Εκπαίδευση και η Αξιολόγησή τους», *Νέα Παιδεία*, 70, 84-87.

Πολυμεροπούλου-Κωνσταντοπούλου, Ζ. (2001) «Συγκριτική Μελέτη των Συστημάτων Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Εκπαίδευση στις Χώρες της Ε.Ε.: Η Εσωτερική Αξιολόγηση της Σχολικής Μονάδας», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 238-249, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Πολυμεροπούλου-Κωνσταντοπούλου, Ζ. & Σοφianού, Ε. (2001) «Ευρωπαϊκό Πιλοτικό Πρόγραμμα για την Αξιολόγηση της Ποιότητας της Εκπαίδευσης», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 225-237, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Πολυχρονόπουλος, Π. (1981) «Προβλήματα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης», *Νέα Παιδεία*, 17, 65-75.

Πολυχρονοπούλου, Κ. (2001) «Προσέγγιση του Ζητήματος της Εκπαιδευτικής- Παιδαγωγικής Αξιολόγησης υπό το Πρίσμα μιας Παιδαγωγικο-ανθρωπολογικής Θεώρησης», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 89-96, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Ρέππας, Χ. (2000) «Εκπαιδευτική Πολιτική και Αξιολόγηση: Σκέψεις πάνω στην Πρόταση της Εσωτερικής Αξιολόγησης του Σχολείου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 52, 22-27.

Ρηγοπούλου- Σεραφείμ, Ε. (2002) «Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου και Συναίνεση», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, 28, 38-39.

Σαββόπουλος, Γ. & Τόμσον, Ι. (2002) «Σκέψεις για την Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών», *Aspects*, 70, 16-20.

Σιάρκος, Γ. (2003) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου. Όρος Επιτυχίας του Εκπαιδευτικού Συστήματος», *Τα Εκπαιδευτικά*, 65-66, 175-183.

Σιγάλας, Γ. (1992) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου», *Εκπαιδευτικό Έργο: Προβληματισμός, Σχεδιασμός, Υλοποίηση, Αξιολόγηση*, 116-126, Αθήνα, Ο.Λ.Μ.Ε.

Σολομών, Ι. (1998) «Μοντέλα και Πρακτικές Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης: Μορφές Κοινωνικού Ελέγχου και Συγκρότηση Παιδαγωγικών Υποκειμένων», *Virtual School, The sciences of Education Online*, 1(2), στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.auth.gr/virtualschool/1.2/TheoryResearch/CongressSolomon.html>

Σολομών, Ι. (επιμέλεια-εισαγωγή) (1999) *Εσωτερική Αξιολόγηση & Προγραμματισμός του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα: Ένα Πλαίσιο Εργασίας και Υποστήριξης*, Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Αξιολόγησης.

Σολομών, Ι., Τσατσαρώνη, Α. & Κότσιρα, Α. (1999α) «Αξιολόγηση: Η Κοινωνική Συγκρότηση των Κειμένων», *Virtual School, The sciences of Education Online*, 1 (4), στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.auth.gr/virtualschool/1.4/TheoryResearch/SolomonEvaluation.html>

Σολομών, Ι., Τσατσαρώνη Α. & Κότσιρα, Α.(1999β) «Μελέτη Αξιολόγησης ενός Προτύπου Εσωτερικής Αξιολόγησης και Προγραμματισμού του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα» *Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση, Πρακτικά Συνεδρίου, ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, 28-30 Μαΐου.*

Σολομών, Ι. Αρβανιτάκης, Κ., κ.ά. (2001) «Εσωτερική Αξιολόγηση της Σχολικής Μονάδας και Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Συστήματος: Ο Ρόλος του Δικτύου Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 177-188, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Συμβούλιο της Ε.Ε. (1998) Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 16.12.1997 Σχετικά με την Αξιολόγηση της Σχολικής Εκπαίδευσης, ΕΕ C 001, Βρυξέλλες, 03.01.1998.

Συμβούλιο της Ε.Ε. (2001α) Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12^{ης} Φεβρουαρίου 2001, Περί Ευρωπαϊκής Συνεργασίας για την Αξιολόγηση της Ποιότητας στη Σχολική Εκπαίδευση, Ε.Ε. L 60, Βρυξέλλες, 01.03.2001.

Συμβούλιο της Ε.Ε. (2001β) Έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο «Οι Συγκεκριμένοι Μελλοντικοί Στόχοι των Συστημάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης», αριθ.5980/01, Educ 23, 14.02.2001, Βρυξέλλες.

Συμβούλιο της ΕΕ (2004) «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010». *Επείγουσα Ανάγκη Μεταρρυθμίσεων για να Επιτύχει η Στρατηγική της Λισσαβώνας*, Κοινή ενδιάμεση έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής για την εφαρμογή του λεπτομερούς προγράμματος των επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, 6905/3/04 REV 3, Educ 43, 26.02.2004, Βρυξέλλες.

Ταμπούκου, Μ. (2001) «Εσωτερική Αξιολόγηση: Κατασκευάζοντας τα Υποκείμενα της Εκπαίδευσης», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 189-195, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Τσακαλίδης, Α. (επιμ.) (1995) *Η Περιπέτεια της Αξιολόγησης στα Σχολεία μας*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Κώδικας.

Τσατσαρώνη, Α., Κότσιρα, Α., Σοφιανού, Ε. & Σολομών, Ι. (1998) «Εσωτερική Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Η Έννοια του Εκπαιδευτικού-Ερευνητή», *Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*, Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος, Ναύπακτος, 13-15 Νοεμβρίου.

Τσακίρη κ.ά. (2007) *Η «Ομάδα Προβληματισμού της Κορίνθου» ως Τόπος για τη Διαύγηση, τον Αναστοχασμό και την Αλλαγή των Εκπαιδευτικών Πρακτικών*, Αδημοσίευτη εργασία που εκπονήθηκε για το 8^ο Συνέδριο της Μονάδας Μεθοδολογίας και Προγραμμάτων Εκπαίδευσης του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Πατρών με θέμα «Καινοτόμες απόπειρες που αναδύονται στο σχολείο» (Διατίθεται από τη Μονάδα Έρευνας και Τεκμηρίωσης για την Ανάλυση, το Σχεδιασμό και την Εφαρμογή Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου).

Τσιάκαλος, Γ. (1992) «Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Η Ελλάδα εκτός Ευρωπαϊκής Τροχιάς», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Έργου: Βασική Κατάρτιση και Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών*, 29-45, Αθήνα, Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων-Καθηγητών.

Τσολακίδου, Σ. (2003) «Το Σύστημα Αξιολόγησης της Εκπαίδευσης στη Δανία», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, 30, 8-9.

ΥΠΕΠΘ/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2008) *Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση: Έρευνα για την Αξιολόγηση Ποιοτικών Χαρακτηριστικών του Συστήματος Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Υφαντή, Α. (2001) «Αξιολόγηση και η Πολιτική των Εκπαιδευτικών Αλλαγών», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 61-70, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Φαρατζής, Ν. (1999) «Το Πρόβλημα της Αξιολόγησης στην Εκπαίδευση», *Εκπαιδευτική Ρότα*, 5, 49-53.

Φράγκος, Χ. (1991) «Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου», *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 1, 3-8.

Φύκαρης, Ι. (1997) Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών: Προβληματισμοί και Επιστημάνσεις, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 96-97, 151-154.

Χανιωτάκης, Ν. & Καψάλης, Α. (2002) «Αξιολόγηση και Επαγγελματική Ανάπτυξη του Εκπαιδευτικού», *Επιστήμες της Αγωγής*, 2/2002, 27-37.

Χαρακόπουλος, Κ. (1999) *Διερεύνηση των Αντιλήψεων και των Στάσεων των Ελλήνων Εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς την Αξιολόγησή τους και την Επίδοση του Εκπαιδευτικού Έργου σε Επίπεδο Σχολικής Μονάδας*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Τομέας Παιδαγωγικής.

Χαραλάμπους, Δ. & Γκανάκας, Ι. (2006) «Το Ζήτημα της Αξιολόγησης των Εκπαιδευτικών και του Εκπαιδευτικού Έργου στη Μεταπολιτευτική Ελλάδα: Επίσημες Πολιτικές και Συνδικαλιστικές Αντιστάσεις», *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση*, 7, 13-41.

Χατζηθεοδώρου- Λουϊζίδου, Π. (1999) «Το Ζήτημα της Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου στο Κυπριακό Εκπαιδευτικό Σύστημα την Περίοδο 1990-1996», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 106, 78-90.

Χατζόπουλος, Θ. (2001) «Αξιολόγηση της Σχολικής Μονάδας: Θεωρία και Πράξη», *Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Σχολείου: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση; Πώς;*, 393-403, Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Χιωτάκης, Σ. (επιμ.) (1993) *Η Αμφισβήτηση των Εξετάσεων και των Βαθμών στο Σχολείο*, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρης.

Ψαχαρόπουλος, Γ. (2003) «Συστήματα Αξιολόγησης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ευρώπη», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 36, 114-132.

5B. Ξενόγλωσση

- Abernot, Y. (1996) *Les Méthodes d' Évaluation Scolaire*, Paris, Dunod.
- Ainscow, M., Hopkins, D., Southworth, G. & West, M. (1994) *Creating the Conditions for School Improvement*, London, David Fulton.
- Ainsworth, K. P. (2010) *Developing a Self-Evaluating School: A Practical Guide*, London, New York, Continuum.
- Airasian, P.W. (1997) *Teacher Self-evaluation Tool Kit*, London, Sage.
- Alkin, M.C. (1988) «Quality of Educational Indicators», *Studies in Educational Evaluation*, 14.
- Alkin, M.C. (ed) (2004) *Evaluation Roots. Tracing Theorists' Views and Influences*, London, Sage.
- Altrichter, H., Posch, P. & Somekh, B. (1993) *Teachers Investigate their Work*, London, Routledge.
- Altrichter, H. (2000) «Konfliktzonen beim Aufbau schulischer Qualitätssicherung und Qualitätsentwicklung», Helmke, A., Hornstein, W. & Terhart, E. (Hrsg.), *Zeitschrift für Pädagogik*, 41. Beiheft (S. 93-110), Weinheim, Beltz.
- Alvik, T. (1997) *School Self-evaluation: A Whole School Approach*, Case Study No. 2, CIDREE Collaborative Project Self-evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.
- Alvik, T. (1997) *School Self-evaluation: What, Why, How, By Whom, For Whom?*, CIDREE Collaborative Project Self-evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.
- Amigues, R., Zerbato-Poudou, M.Th. & Armogathe, D. (1996) *Les Pratiques Scolaires d' Apprentissage et d' Évaluation*, Paris, Dunod.
- Association of Professionals in Education and Children's Trusts (2005) *School Self-evaluation: A Process of Change*, NAEIAC P001, West Yorkshire, Aspect.
- Baert, A., Leys, E. & Struelens, M. (1997) *The Double Mirror: Combining Self-*

evaluation With an External Inspection, Case Study No. 5, CIDREE Collaborative Project Self-evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.

Balzer, L., Frey, A. & Nenninger, P. (1999) «Was ist und wie funktioniert Evaluation?», *Empirische Pädagogik*, 13, 393-413.

Balzer, L. (2003) 1. Rückmeldung zur Delphistudie: "Wie werden Evaluationsprojekte erfolgreich?", Zentrum für empirische pädagogische, Forschung, Verfügbarunter. http://www.lars-balzer.info/projects/projekt_erfolgreiche-evaluation.html (1.9.2003)

Barlow, M. (1992) *L' Évaluation Scolaire: Décoder son Langage*, Lyon, Chronique Sociale.

Barth, R. (1990) *Improving Schools from Within: Teachers, Parents and Principals Can Make the Difference*, San Francisco, CA, Jossey-Bass.

Blanchard, S. & Vogler, J. (1996) *L' Évaluation*, Paris, Hachette d'Education.

Bennett, N., Wise, C., Woods, P. & Harvey, J. A. (2003) *Distributed Leadership*, Nottingham, National College for School Leadership.

Barkley, St & Cohn, R. (1999) «Professional Growth Plans Offer Alternative to Teacher Checklists», *The School Administrator Web Edition*, στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.aasa.org

Bollington, R. & Hopkins, D. (1989) «School-based Review -as a Strategy for the Implementation of Teacher Appraisal and School Improvement», *Educational Change and Development*, 10, 8-17.

Bollington, R., Hopkins, D. & West, M. (1990) *An Introduction to Teacher Appraisal*, London, Cassell.

Bonniol, J. J. & Vial, M. (1997) *Les Modèles de l' Évaluation: Textes Fondateurs avec Commentaires*, Paris, Bruxelles, De Boeck Université.

Bound, D.J.& Donovan, W.F. (1982) «The Facilitation of School-based evaluation: A Case Study Report», *Journal of Curriculum Studies*, 14(4), 359-362.

Bowman, M. (1999) «Using Peers in Teacher Evaluation», *The School Administrator Web Edition*, στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.aasa.org

Bray, M. (1996) *Decentralisation of Education: Community Financing*, Washington D.C., World Bank.

Brennan, J., Frazer, M. & Williams, R. (1995) *Guidelines on Self-evaluation*, London, The Open University Validation Service.

Broadfoot, P., Murphy, R. & Torrance, H. (1990) *Changing Educational Assessment: International Perspectives and Trends*, London, Routledge.

Broadfoot, P. (1996) *Education, Assessment and Society: A Sociological Analysis*, Buckingham, Open University Press.

Brown, S. (1991) «The Influence on Policy and Practice of Research on Assessment(1)», *Cambridge Journal of Education*, 21(2), 231-44.

Bubb, S. & Earley, P. (2007) *Leading and Managing Continuing Professional Development: Developing People, Developing Schools* (2nd edition), London, Sage.

Bubb, S. & Earley, P. (2008) *From Self-evaluation to School Improvement: the Importance of Effective Staff Development*, London, Institute of Education, University of London, CfBT Education Trust.

Bullock, A. & Thomas, H. (1997) *Schools at the Centre - A Study of Decentralisation*, London, Routledge.

Bunnell, S. (ed) (1987) *Teacher Appraisal in Practice*, London, Heinemann.

Burkard, C. (1997) *Self-evaluation: A Tough Nut to Crack?*, Case Study No.3, CIDREE Collaborative Project Self-evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.

Bush, T. & Glover, D. (2003) *School Leadership: Concepts and Evidence*, Nottingham, National College for School Leadership.

Buttlefield, S. (1995) *Educational Objectives and National Assessment*, Buckingham, Open University Press.

Cadet, B. (éd) (1995) «Processus de l'Évaluation Individuelle et Collective», *Les Sciences de l'Éducation pour l'Ère Nouvelle*, No spécial, 4, C.E.R.S.E., Caen.

Cardinet, J. (1992) *Évaluation Scolaire et Mesure*, 2e éd., Bruxelles, De Boeck & Paris, Ed. Universitaires.

- Cardinet, J. (1994) *Évaluation Scolaire et Pratique*, 2e éd., Bruxelles, De Boeck.
- Chapman, C. & Harris, A. (2004) «Improving Schools in Difficult and Challenging Contexts: Strategies for Improvement», *Educational Research*, 46(1), 219-228.
- Chapman, J. D. et al. (eds) (1996) *The Reconstruction of Education: Quality, Equality and Control*, London, Cassell.
- Cheng, Y. (1990) «Conception of School Effectiveness and Models of School Evaluation: A Dynamic Perspective», *CUHK Education Journal* 18 (1), 47-61.
- Cheng, Y. (1996) *The Pursuit of School Effectiveness*, Hong Kong, Hong Kong Institute of Educational Research.
- Chinapah, V. & Mizon, G. (1990) *Evaluating Educational Programmes and Projects: Holistic and Practical Considerations*, Paris, UNESCO.
- Christie, C. A., Ross, R. M., & Klein, B. M. (2004) «Moving Toward Collaboration by Creating a Participatory Internal-External Evaluation Team: A Case Study», *Studies in Educational Evaluation*, 30, 125-134.
- Clandinin, D. J. & Connelly, F. M. (1995) *Teachers' Professional Knowledge Landscapes*, New York, Teachers College, Columbia University.
- Clarke, A. & Dawson, R. (1999) *Evaluation Research: An Introduction to Principles Methods and Practice*, London-Thousand Oaks-New Delhi, SAGE.
- Clift, P., Nuttall, D., & McCormick, R. (1987) *Studies in School Self-Evaluation*, Lewes, Falmer Press.
- Costa, A.L. & Kallick, B. (1993) «Through the Lens of a Critical Friend», *Educational Leadership*, 51(2), 49-51.
- Cousins, J., & Earl, L. (1995) *Participatory Evaluation in Education: Studies in Evaluation Use and Organizational Learning*, London, Falmer.
- Cullingford, C. (ed) (1997) *Assessment versus Evaluation*, London, Cassell.

Cuttance, P. (1995) *Building High Performance School Systems*, Keynote Address to the Eighth International Congress for School Effectiveness and Improvement, Leeuwarden, The Netherlands, January.

Davies, D. & Rudd, P. (2000) *Evaluating Schools Self Evaluation*, BERA Annual Conference, Cardiff University, 7 September.

Davies, D. & Rudd, P. (2001) *Evaluating School Self-evaluation*, Slough, National Foundation for Educational Research.

Day, C., Whitaker, P. & Wren, D. (1987) *Appraisal and Professional Development in the Primary School*, Buckingham, Open University Press.

De Landsheere, G. (1994) *Le Pilotage des Systèmes d'Éducation*, Bruxelles, De Boeck-WESMAEL.

De Landsheere, V. (1988) *Faire Réussir, Faire Échouer: La Compétence Minimale et son Évaluation*, Paris, PUF.

Délorme, C. & Centre d'Études Pédagogiques pour l'Expérimentation et le Conseil (éd) (1994), *L'Évaluation en Questions*, 5e éd., Paris, ESF.

Dempster, N., Logan, L. & Sachs, J. (1994) *The Protean Nature of School Development Planning: an Australian Study*, Queensland, Griffith University.

Department of Education and Early Childhood Development (2009) *School Self-evaluation Guidelines 2010*, Melbourne, School Improvement Division Department of Education and Early Childhood Development.

Devos, G. (2003) «School Self-Evaluation-Conditions and Caveats-The Case of Secondary Schools», *Educational Management Administration Leadership*, 31(4), 403-420.

DfES (2005) *A New Relationship with Schools: Improving Performance through School Self-evaluation*, London, The Stationary Office.

Directorate-General for Education and Culture (ed) (2003) *Effective school self-evaluation*, sici, verfügbar, unter <http://sici.org.uk/ESSE/essereport.pdf> (02.08.2005)

Doyon, C. & Juneau, R. (1996) *Faire Participer l' Élève à l' Évaluation de ses Apprentissages*, 2e éd., Laval, Beauchemin.

Earley, P., Fidler, B. & Ouston, J. (eds) (1996) *Improvement Through Inspection: Contemporary Approaches to School Development*, London, D. Fulton.

Earley, P. (ed) (1998) *School Improvement after Inspection: School and LEA Responses*, London, Chapman.

Education Scotland (2007) *How Good is our School, The Journey to Excellence: part 3*, Livingston, HM Inspectorate of Education.

Education Scotland (2007) *The Child at the Centre: Self-evaluation in the Early Years*, Livingston, HM Inspectorate of Education.

Effective School Self-Evaluation Project (ESSE) (2001) *School Self-evaluation in Thirteen European Countries/Regions*, SICI.

Effective School Self-Evaluation Project (ESSE) (2005) *Workshop on Effective Self-evaluation*, Copenhagen, Denmark, SICI, 20-21 January 2005.

Eisner, E. (1985) *The Art of Educational Evaluation*, Lewes, Falmer Press.

Elliott, J. (1993) «What Have we Learned from Action Research in School-based Evaluation», *Educational Action Research*, 1(1), 175-186.

English, T. & Harris, A. (1992) *An Evaluation Toolbox for Schools*, London, Longman.

Europäische Kommission (2001) *Bericht über die Qualität der schulischen Bildung in Europa. Sechzehn Qualitätsindikatoren*, Luxemburg, Amt für amtliche Veröffentlichungen der Europäischen Gemeinschaften.

European Commission (2002) *European Report on Quality Indicators of Lifelong learning. Fifteen Quality Indicators*, Brussels, June, 2002.

EVA (2002) *A Key to Change: School Improvement Through Self-evaluation*, The Danish Evaluation Institute.

EVA (2010) *Educational Evaluation: Tools for Internal Quality Assurance*, The

Danish Evaluation Institute.

Faubert, V. (2009) «School Evaluation: Current Practices in OECD Countries and a Literature Review», *OECD Education Working Papers*, No. 42, OECD Publishing.

Ferguson, N., Earley, P., Fidler, B., Oustin, J. (2000) *Improving Schools and Inspection: The Self-inspecting School*, London, Routledge.

Filder, B., Russel, S. & Simkins, T. (eds) (1997) *Choices for Self-managing Schools: Autonomy and Accountability*, London, Paul Chapman.

Fiske, E. B. (1996) *Decentralisation of Education: Politics and Consensus*, Washington D. C., World Bank.

Fitz-Gibbon, C. T. & Morris, L. (1987) *How to Design a Programme Evaluation*, London, Sage.

Fitz-Gibbon, C. T. (ed) (1990) *Performance Indicators*, BERA Dialogues 2, Clevedon, Multilingual Matters.

Fitz-Gibbon, C. T., Tymms, P. B. & Hazelwood, R. D. (1990) «Performance Indicators and Information Systems», Reynolds, D., Creemers, B. P. M. & Peters, T. (eds) *School Effectiveness and School Improvement*, Groningen, RION.

Fitz-Gibbon, C. T. (1992) *Performance Indicators and Examination Analyses* (Interchange number 11), Edinburgh, Scottish Office Education Department.

Fitz-Gibbon, C. T. (1996) *Monitoring Education: Indicators, Quality and Effectiveness*, London, Cassell.

Forss, K., Cracknell, B. & Samset, K. (1994) «Can Evaluation Help an Organisation to Learn?», *Evaluation Review*, 18 (5), 574-592.

Fullan, M. (1993) *Change Forces. Probing the Depths of Educational Reform*, London, The Falmer Press.

Fullan, M.G. & Hargreaves, A. (1992) *What's Worth Fighting for in Your School*, Buckingham, Open University Press.

Gipps, C. & Murphy, P. (1994) *A Fair Test? Assessment, Achievement and Equity*, Buckingham, Open University Press.

Gipps, C. & Stobart, G. (1993) *Assessment: a Teachers' Guide to the Issues*, 2nd Edition, London, Hodder and Stoughton.

Gipps, C. (1994) *Beyond Testing: Towards a Theory of Educational Assessment*, London, Falmer Press.

Goldstein, H. & Lewis, T. (eds) (1996) *Assessment: Problems, Developments and Statistical Issues*, Chichester, Wiley.

Goodwin, A.L. (ed) (1997) *Assessment for Equity and Inclusion*, London Routledge.

Gray, J. (1993) «The Quality of Schooling: Frameworks for Judgement», Preedy, M. (ed) *Managing the Effective School*, London, Paul Chapman & Open University Press.

Gray, J. & Wilcox, B. (eds) (1995) *Good School, Bad School: Evaluating Performance and Encouraging Improvement*, Buckingham, Open University Press.

Guba, E. & Lincoln, Y. (1983) *Effective Evaluation*, Washington, Jossey-Bass.

Hadji, Ch. (1997) *L'Évaluation Démystifiée: Mettre l'Évaluation Scolaire au Service des Apprentissages*, Paris, ESF.

Haecht, A. (1996) *The Division of Responsibilities at National, Regional and Local Levels in the Education Systems of Twentythree European Countries*, Strasburg, Council of Europe.

Haenisch, H. & Kindervater, C. (1999) *EU-Pilotprojekt "Evaluation der Qualität von Schule und Unterricht". Selbstevaluation kann eine große Chance für die Entwicklung einer Schule sein.*

Haenisch, H. & Kindervater, C. (1999) *Evaluation der Qualität von Schule und Unterricht. EU-Pilotprojekt zur Selbstevaluation: Ergebnisse der deutschen Projektschulen*, Verlag für Schule und Weiterbildung, Kettler.

Hansen, F. H. (2009) «Educational Evaluation in Scandinavian Countries: Covering or Diverging Practices», *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53 (1), 71-87.

Hargreaves, D. & Hopkins, D. (1991) *The Empowered School: the Management and Practice of Development Planning*, London, Cassell.

Hargreaves, A. (1994) *Changing Teachers, Changing Times: Teachers' Work and Culture in the Postmodern Age*, London, Cassell.

Hargreaves, D. & Hopkins, D. (1994) *Development Planning for School Improvement*, London, Cassell.

Harlen, W. (1994) *Enhancing Quality in Assessment*, London, Paul Chapman.

Harrington, H. J. & Harrington, J. S. (1994) *Total Improvement Management: The Next Generation in Performance Improvement*, New York, McGraw-Hill.

Harris, A., Jamieson, I., Russ, J. (1996) *School Effectiveness and School Improvement: A Practical Guide*, London, Pitman.

Harris, A. (2001) «Contemporary Perspectives on School Effectiveness and School Improvement», Harris, A. & Bennett, M. (eds), *School Effectiveness and School Improvement: Alternative Perspectives*, London, Continuum.

Harris, A. (2002) *School Improvement*, London, Routledge Falmer.

Harris, A. & Lambert, L. (2003) *Building Leadership Capacity for School Improvement*, Maidenhead, Open University Press.

Harris, A. & Muijs, D. (2004) *Teacher Leadership: Improvement Through Empowerment: A Review of the Literature*, Nottingham, National College for School Leadership.

Harris, D. & Bell, C. (1990) *Evaluating and Assessing for Learning*, Revised Edition, London, Kogan Page.

Hawes, H. & Stephens, D. (1990) *Questions of Quality*, London, Longman.

Hendriks, M. A., Doolaard, S. & Bosker, R. J. (2002) «Using School Effectiveness as a Knowledge Base for Self-evaluation in Dutch schools: The ZEBO-project», Visscher, A. & Coe, R. (eds) *School Improvement Through Performance Feedback*, 114-142, Lisse, Swets & Zeitlinger.

Hense, J. & Mandl, H. (2003) Selbstevaluation. Ein Ansatz zur Qualitätsverbesserung pädagogischer Praxis und seine Umsetzung am Beispiel des Modellversuchprogramms SEMIK. In *Forschungsbericht Nr. 162*. München: Ludwig-Maximilians-Universität, Lehrstuhl für Empirische Pädagogik und Pädagogische Psychologie.

Hofman, R. H., Dijkstra, N.J. & Hofman, W.H. (2009) «School Self-evaluation and Student Achievement», *School Effectiveness and School Improvement*, 20 (1), 47-68.

Hopkins, D. & Leask, M. (1989) «Performance Indicators and School Development», *School Organisation*, 9(1), 3-20.

Hopkins, D. (1991) *Process Indicators for School Improvement*, Paris, OECD-CERI INES Project.

Hopkins, D., Ainscow, M. & West, M. (1994) *School Improvement in an Era of Change*, London, Cassell.

Hopkins, D., Jackson, D., West, M. & Terrell, I. (1997) «Evaluation: Trinkets for the Natives or Cultural Change?», Cullingford, C. (ed) *Assessment Versus Evaluation*, London, Cassell.

Hopkins, D. (1989) *Evaluation for School Improvement*, Milton Keynes, Open University Press.

Hopkins, D. (2001) *School Improvement for Real*, London, Routledge Falmer.

Hopkins, D. and Jackson, D. (2003) «Building the Capacity for Leading and Learning», Harris, A., Day, C., Hadfield, M., Hopkins, D., Hargreaves, A. & Chapman, C. (eds), *Effective Leadership for School Improvement*, London, Routledge Falmer.

Horne, H. & Brown, S. (1997) *500 Tips for School Improvement*, London, Kogan Page.

House of Commons (2009-2010) «Schools' Self- evaluation, Self- Improvement Partners and Local Authorities», *School Accountability*, First Report of Session 2009-2010, 1, 28-45, London.

Hoy, W. & Miskel, C. (2001) *Educational Administration: Theory, Research and*

Practice, Boston, McGraw-Hill.

Koulaidis, V. & Kotsira, A. (2004) «Quality Assurance in Education: Self-evaluation Process at the Level of the School Unit», *Quality of Education: Teachers Professional Training and Development*, Conference Proceedings, Athens, Education Research Centre of Greece.

Kremer-Hayon, L. (1993) *Teacher Self-evaluation: Teachers in Their Own Mirror*, Boston, London, Kluwer Academic.

Kyriakides, L. & Campbell, R. J. (2004) «School Self-evaluation and School Improvement: A Critique of Values and Procedures», *Studies In Educational Evaluation*, 30 (1), 23-36.

Lakomski, G. (2004) *Managing Without Leadership: Towards A Theory of Organizational Functioning*, Oxford, Pergamon/Elsevier.

Lamnias, C. (2002) «The Contemporary Pedagogic Device: Functional Impositions and Limitations», *Pedagogy, Culture & Society*, 10 (1), 21-38.

Le Coq, J. & Levasseur, J. (1996) «L'Évaluation des Élèves», *Revue Internationale d'Éducation*, Sèvres, 11, 21-142.

Lecoite, M. (1997) *Les Enjeux de l'Évaluation*, Paris, Montreal, L'Harmattan.

Levy-Leboyer, C. (1996) *Évaluation du Personnel: Quels Objectifs? Quelles Méthodes?*, 2e éd., Paris, Ed. d'Organisation.

Lind, G. (2011) «Verbesserung des Unterrichts durch Selbstevaluation. Ein Plädoyer für unverzerrte Evidenz» [Improvement of teaching through self-evaluation. A plea for unbiased evidence.], J. Bellmann, Hg.: *Wissen, was wirkt. Kritik evidenzbasierter Pädagogik*, Wiesbaden, VS-Verlag für Sozialwissenschaften (in press).

Lind, G. (2004) «Jenseits von PISA – Für eine neue Evaluationskultur» [Beyond PISA -- In Favor of a New Evaluation Culture], Institut für Schulentwicklung PH Schwäbisch Gmünd, Ed., *Standards, Evaluation und neue Methoden. Reaktionen auf die PISA-Studie*, 1 – 7, Baltmannsweiler, Schneider Verlag Hohengehren.

Lingard, B. et al (2003) *Leading Learning*, Maidenhead, U. K., Open University Press.

Love, A. (1991) *Internal Evaluation: Building Organizations from Within*, London, Sage.

MacBeath, J. (1999) *Schools Must Speak for Themselves*, London, Routledge.

MacBeath, J. & Mortimore, P. (2001) *Improving School Effectiveness*, Buchingham-Philadelphia, Open University Press.

MacBeath, J. & McGlynn, A. (2003) *Self-evaluation: What's in it for schools?* London, Routledge.

MacBeath, J. (2005) *Self-evaluation: Models, Tools and Examples of Practice*, Nottingham, National College for School Leadership (NCSL).

MacBeath, J. (2006) *School Inspection and Self-Evaluation: Working with the New Relationship*, London, Routledge.

MacBeath, J. (2009) «Self-Evaluation for School Improvement», Hargreaves, A., Lieberman, M., & Hopkins, D. *Second International Handbook of Education*, 23(4), 901-912, Springer International Handbooks of Education.

Mace, J. (ed) (2002) *Self-Assessment - Take a Look at Yourself*, London, Learning and Skills Development Agency.

Madsen, J. (1996) *Private and Public Schools Partnerships: Sharing Lessons about Decentralisation*, London, Falmer Press.

MacGilchrist, B., Mortimore, P., Savage, J. & Beresford, C. (1995) *Planning Matters: the Impact of Development Planning in Primary Schools*, London, Paul Chapman.

MacGilchrist, B. Myers, K. & Reed J. (1997 & 2004) *The Intelligent School*, London, Paul Chapman Publishing.

Marchand, F. (1996) *Évaluation des Élèves et Conseil de Classe*, 2e éd, Paris, Desclée de Brouwer.

Martin, S. (2005) «Evaluation, Inspection and the Improvement Agenda: Contrasting Fortunes in an Era of Evidence-based Policy Making», *Evaluation*,

11 (4), 496–504.

McCall, C. (1998) *School Self Review Manual*, Harlow, Pearson Education.

McNamara, G. & O'Hara, J. (2005) «Internal Review and Self-evaluation - The Chosen Route to School Improvement in Ireland?», *Studies in Educational Evaluation*, 31, 267-282.

McNamara, G. & O'Hara, J. (2008) «The Importance of the Concept of Self-evaluation in the Changing Landscape of Education Policy», *Studies in Educational Evaluation*, 34, 173-179.

McNamara, G. & O'Hara, J. (2008) *Trusting Schools and Teachers: Developing Educational Professionalism Through Self-evaluation*, New York, Peter Lang Publishing.

Merle, P. (1996) *L'Évaluation des Élèves: Enquête sur le Jugement Professoral*, Paris, PUF.

Merle, P. (1998) *Sociologie de l'Évaluation Scolaire*, Paris, PUF.

Meuret, D. (1998) *Évaluation des Établissements: les Conditions du Succès*, Conférence sur l'évaluation de la qualité des établissements scolaires dans l'Union Européenne, Vienne.

Mialaret, G. (2006) *Sciences de l'Education: Aspects historiques, Problèmes épistémologiques*, Paris, PUF.

Morissette, D. (1996) *Guide Pratique de l'Évaluation Sommativ: Gestion des Épreuves et des Examens*, Montréal, Ed. du Renouveau Pédagogique Inc. & Paris, Bruxelles, Ed.de Boeck et Larcier.

Mortimore, P. & Stone, C. (1990) «Measuring Educational Quality», *British Journal of Educational Studies*, 39(1), 69-82.

Moser, H. (1999) *Selbstevaluation. Einführung für Schulen und andere soziale Institutionen*, Zürich, Pestalozzianum.

Murphy, J. (1991) *Restructuring Schools: Capturing and Assessing the Phenomena*, New York, Teachers College Press.

Murphy, R. & Torrance, H. (1987) *Evaluating Education: Issues and Methods*, London, Harper and Row.

Murphy, R. & Broadfoot, P. (1995) *Effective Assessment and the Improvement of Education: A Tribute to Desmond Nuttall*, London, Falmer Press.

NCSL (2004) *Improvement Through Evaluation: a Bright New Feature for Schools?* Nottingham, National College for School Leadership.

Nettles, M. & Nettles, A. (1995) *Equity and Excellence in Educational Testing and Assessment*, Dordrecht, Kluwer.

Nevo, D. (2001) «School Evaluation: Internal or External?», *Studies in Educational Evaluation*, 27 (2), 95-106.

Nevo, D. (2002) «Dialogue Evaluation: Combining Internal and External Evaluation», Nevo, D. (ed) *School-based Evaluation: An International Perspective*, Oxford, Elsevier Science Ltd.

Norris, N. (1990) *Understanding Educational Evaluation*, London, Kegan Paul.

Norton Grubb, W. (1999) «Improvement or Control? A U.S. View of English Inspection», Cullingford, C. (ed) *An Inspector Calls: OFSTED and its Effect on School Standards*, London, Kogan Page.

OECD (1995) *Schools under Scrutiny*, OECD Publishing.

OECD (2009) *Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results From TALIS*, OECD Publishing.

OECD (2010a) *Education at a Glance: 2010: OECD Indicators*, OECD Publishing.

OECD (2010b) *Education Today 2010, The OECD Perspective*, OECD Publishing.

OECD (2010c) *Trends Shaping Education 2010*, OECD Publishing.

O'Sullivan, R. G. (2004) *Practicing Evaluation: A Collaborative Approach*, London, Sage.

OFSTED (2010) *Tackling the New SEF*, Manchester, OFSTED.

- OFSTED (2011) *The Framework for School Inspection*, Manchester, OFSTED.
- OECD (2011) *Review on Evaluation and Assessment Frameworks for Improving Schools Outcomes: Country Background Report for Norway*, Norwegian Directorate for Education and Training, OECD Publishing.
- Patscheider, F., Rebuzzi, L.T. & McGinn, M. (eds) (2006) *Examples of Interesting Practice of Internal and External Evaluation of Schools*, Comenius 3, Socrates, SYNEVA.net, Padagogisches Institut für die deutsche Sprachgruppe.
- Patton, M. Q. (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*, 2nd Edition, Beverly Hills, CA, Sage.
- Péretti, A. de, Boniface, J. & Legrand, J. A. (1998) *Encyclopédie de l'Évaluation en Formation et en Éducation: Guide Pratique*, Paris, ESF.
- Perrenoud, Ph. (1998) *L'Évaluation des Élèves: De la Fabrication de l'Écellence à la Régulation des Apprentissages: Entre deux Logiques*, Paris; Bruxelles, De Boeck Université.
- Popham, J. (1988) *Educational Evaluation*, 2nd Edition, Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall.
- Rangeon, F. & Centre Universitaire de Recherches Administratives et Politiques (éd) (1993) *L'Évaluation dans l'Administration*, Paris, P.U.F.
- Ranson, S. (1993) *Local Democracy for the Learning Society*, London, National Commission on Education.
- Reynolds, D. (2001) «Beyond School Effectiveness and School Improvement», Harris, A. & Bennett, N. (eds) *School Effectiveness and School Improvement: Alternative Perspectives*, London, Continuum.
- Reynolds, D. & Cuttance, P. (eds) (1992) *School Effectiveness: Research Policy and Practice*, London, Cassell.
- Ribbins, P. & Whale, E. (1992) «Supported Self-evaluation in Schools and Colleges», *Management in Education*, 6(1), 8-11.
- Ribbins, P. & BurrIDGE, E. (eds) (1994) *Improving Education: Promoting Quality in Schools*, London, Cassell.

- Richards, C. E. (1988) «A Typology of Educational Monitoring Systems», *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 10(2), 106-16.
- Riding, R. & Butterfield, S. (eds) (1990) *Assessment and Examination in the Secondary School*, London, Routledge.
- Riley, K. A. & Nuttall, D. L. (eds) (1994) *Measuring Quality: Education Indicators -United Kingdom and International Perspectives*, London, Falmer Press.
- Robinson, T. T., & Cousins, J. B. (2004) «Internal Participatory Evaluation as an Organizational Learning System: A Longitudinal Case Study», *Studies in Educational Evaluation*, 30, 1-22.
- Rogers, P. J., & Hough, G. (1995) «Improving the Effectiveness of Evaluations: Making the Link to Organizational Theory», *Evaluation and Program Planning*, 18 (4), 321-332.
- Rogers, P. (2005) *Meta-evaluation bibliography*, Resource papers in action research, verfügbar unter <http://www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/arp/meta-eval-bib.html> (02.08.2005).
- Rossano, P., Vanroose, Ph. & Follin, Ch. (1993) *Guide Pratique de l' Évaluation à l' École*, Paris, Retz.
- Rudd, P. & Davies, D. (2000) *Evaluating School Self- evaluation*, British Educational Research Association Conference, Cardiff University.
- Rudduck, J., Chaplain, R. & Wallace, G. (eds) (1996) *School Improvement: What Can Pupils Tell us?* London, David Fulton.
- Sakonidis, H., Tsatsaroni, A. & Lamnias, C. (2002) «Pedagogic Models, Teachers' Frames of Interpretation and Assessment Practices», *European Journal of Teacher Education*, 25 (2 & 3), 171-186.
- Saunders, L. & Schargen, I. (1995) *QUASE: A Value Added Measure*, Slough, NFER
- Saunders, L. & Karmock-Golds, L. (1997) *Raising Pupils' Attainment: How Self-evaluation Can Help*, Case Study No. 4, CIDREE Collaborative Project Self-evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.

Saunders, L., Stradling, B. & Rudd, P. (2000) *Raising Attainment in Schools: a Handbook for School Self-evaluation*, Slough, National Foundation of Educational Research.

Scheerens, J. (2004) The Evaluation Culture, *Studies In Educational Evaluation*, 30 (2), 105-124.

Scheerens, J., Glas, C. & Thomas, S.M. (2005) *Education Evaluation, Assessment, and Monitoring*, Zwets & Zeitliner Publishers, Taylor& Francis e-Library.

Schratz, M. (1997) *Initiating Change through Self-evaluation: Methodological Implications for School Development*, CIDREE Collaborative Project Self-evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.

Schratz, M. (1999) «Selbstevaluation als Bemühen Qualität zu verstehen und zu entwickeln», *PÄD Forum*, 3, 219-222.

Schratz, M. (2002) «Self- evaluation as Endeavour to Understand Quality: Experiences in Austrian School-based Evaluation», Professor Saville Kushner & Profesor Robert Stake (eds) *School-Based Evaluation: An International Perspective (Advances in Program Evaluation)*, 8, 145-166, Emerald Group Publishing Limited.

Scriven, M. (1967) «The Methodology of Evaluation», Tyler, R. W., Gagne R. M. & Scriven M. (eds) *Perspectives in Curriculum Evaluation*, 39-83. Chicago, Rand McNally.

Scriven, M. (1991) *Evaluation Thesaurus* (4th ed.), Newbury Park, CA., Sage.

Segne, P. (1990) *The Fifth Discipline: the Art and Practice of the Learning Organization*, New York, Doubleday.

Segne, P. M. (2000a) *Schools that Learn*, London, Nicholas Brealey.

Segne, P. M. (2000b) Systems Change in Education, *Reflections*, 1(3), 58.

Shavelson, R., Baxter, G.P. & Pine, J. (1992) «Performance Assessments: Political Rhetoric and Measurement Reality», *Educational Researcher*, 21(4), 22-27.

Simons, H. (1987) *Getting to Know Schools in a Democracy: The Politics and Process of the Evaluation*, London, Falmer Press.

Smith, R. (1993), *Preparing for Appraisal: Self-evaluation for Teachers in Primary and Secondary Schools*, Lancaster, Framework Press.

Solomon, J. (1998) *Trends in the Evaluation of Education Systems. School (self) Evaluation and Decentralization, Papers, Reports, Discussion Outcomes, European Workshop*, Athens 9-11 December 1997, Athens, Pedagogical Institute.

Steiner-Loeffler, U. (1997) *Taking Photographs as a Medium of Self-evaluation*, Case Study No. 1, CIDREE Collaborative Project Self-evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.

Stoll, L (1991) «School Self-evaluation: Another Boring Exercise or an Opportunity for Growth?», Riddell, S. & Brown, S. (eds) *School Effectiveness Research: Its Messages for School Improvement*, Edinburgh, HMSO, Scottish Office Education Department.

Stoll, L. & Fink, D. (1996) *Changing our School: Linking School Effectiveness and School Improvement*, Buckingham, Open University Press.

Stoll, L. and Mortimore, P. (1997) «School Effectiveness and School Improvement» White, J. & Barber, M. (eds) *Perspectives on School Effectiveness and School Improvement*, London, Institute of Education University of London.

Strittmatter, A. (1999) «"Wer in den Apfel der Evaluation beißt, verliert seine Unschuld." Über Ängste bei der Einführung von Selbstevaluation», Radnitzky, E. & Schratz, M. (Hrsg.), *Der Blick in den Spiegel. Texte zur Praxis von Selbstevaluation und Schulentwicklung* (S. 281-285), Innsbruck, StudienVerlag.

Sutton, R. (1994) *Managing School Self-review: a Practical Approach*, Salford, Trinity Press.

Swaffield, S., & MacBeath, J. (2005) «School Self-evaluation and the Role of a Critical Friend», *Cambridge Journal of Education*, 35 (2), 239 - 252.

Szaday, C. (1997) *Charting a Course: A Consultant's Perspective*, Case Study No. 6, CIDREE Collaborative Project Self-Evaluation in School Development, Dundee, Scottish CCC.

Thélot, C. (1993) *L'Évaluation du Système Éducatif: Coûts, Fonctionnement, Résultats*, Paris, Nathan.

Torrance, H. (1995) *Evaluating Authentic Assessment*, Buckingham, Open University Press.

Townsend, T. (ed) (1997) *Restructuring and Quality in Tomorrow's Schools*, London, Longman.

Trethowan, D.M. (1991) *Managing with Appraisal*, London, Paul Chapman.

Van Hoyweghen, D. (2002) «Hoe Complementair zijn Interne en Externe Evaluatie?» [How complementary are internal and external evaluation?], *Kwaliteitszorg in het onderwijs* 2, 39-70.

Van Petegem, P. (1999) «Zelfevaluatie ter Verbetering en/of ter Verantwoording van Scholen?» [Selfevaluation to improve and/or hold accountable?], *Informatie vernieuwing onderwijs* 74, 21-32.

Van Petegem, P. (2005) «Vormgeven aan Schoolbeleid: Effectieve-Scholenonderzoek als Inspiratiebron voor de Zelfevaluatie van Scholen» [Shaping school policy: school effectiveness research as a source of inspiration for school self evaluation], Acco, Leuven.

Van Petegem, P., Vanhoof, J., Daems, F., & Mahieu, P. (2005a) «Publishing Information on Individual Schools?», *Educational Research and Evaluation: an International Journal on Theory and Practice* 11(1),45-60.

Van Petegem, P., Verhoeven, J. C., Buvens, I., & Vanhoof, J. (2005b) *Zelfevaluatie en Beleidseffectiviteit in Vlaamse Scholen. Het Gelijke Onderwijskansenbeleid als Casus.* [Self evaluation and policy effectiveness of schools. A case study of the Flemish equal chances policy]. Academia Press, Gent.

Van Petegem, P. Deneire, A. & De Maeyer, S. (2008) «Evaluation and Participation in Secondary Education: Designing and Validation a Self-evaluation Instrument for Teachers to Solicit Feedback from Pupils», *Studies in Educational Evaluation* 34 (3), 136-144.

Wallace, M. & McMahon, A. (1994) *Planning for Change in Turbulence Times: the Case of Multiracial Primary Schools*, London, Cassell.

Watling, R., & Arlow, M. (2002) «Wishful Thinking: Lessons from the Internal

and External Evaluations of an Innovatory Education Project in Northern Ireland», *Evaluation & Research in Education*, 16 (3) 166-181.

Watson, K. (ed) (1996) *Educational Dilemmas: Quality in Education*, v. 4, London, Continuum International Publishing Group.

Watson, K. Modqil, S. & Modqil, C. (1997) *Quality in Education*, London, Cassell.

White, P. & Poster, C. (eds) (1997) *The Self-Monitoring Primary School*, London, Routledge.

Wilcox, B. (1989) Monitoring for Survival, *Education*, 24 March.

Willms, J. D. (1992) *Monitoring School Performance: a Guide for Educators*, London, Falmer Press.

Wolf, R. M. (1993) *Évaluation de la Recherche en Éducation Fondée sur l'Expérimentation et sur les Enquêtes*, Paris, UNESCO.

Woods, D. (1994) *School Review and Inspection*, London, Kogan Page.

Woods, P. A. (2004) «Democratic Leadership: Drawing Distinctions with Distributed Leadership», *International Journal of Leadership in Education*, 7 (1), 3-26.

Worthen, B. & Sanders, J. (1987) *Educational Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines*, London, Longman.

